

IMAM EL HAFIDH
EBU EL FEREXH IBN XHEUZI
(551-630 H)

Porosi të çmuara Ijalit

Përshtati në shqip:
Fatjon Isufi

Titulli: **POROSI TË ÇMUARA DJALIT**

Autori: Imam El Hafidh, Abdurrahman Ibn Xheuzi

Përshtati në shqip: Fatjon Isufi

Redaktor gjuhësor: Qani Sulku

Kopertina dhe faqosja: Erzen Pashaj

Përbajtja

<i>Hyrje</i>	9
Biografia e autorit të këtij libërthi	15
Parathënia e autorit	21
Para se ta filloj porosinë	23
Detyrimet, veprat e virtytshme dhe ambicia e lartë	27
Kini frikë nga Zoti, sepse ai u mëson juve!	31
Kujdesi ndaj kohës dhe shfrytëzimi i momenteve	37
Me çfarë blihet jeta e përhershme?	43
Vetëdija pas shkujes	45
Metodikë edukative që duhet ndjekur gjatë ditë - natës	49
Dituria është më e vlefshme se çdo vepër vullnetare	55
Kujdes nga epidemitë dhe pengesat	59
Finsikëria e shpirtit	63
Kur realizohet devoshmëria, ke për të parë vetëm mirësi	65
Historitë e të parëve tanë të mirë (selefus salih)	69
Memorizimi i dijes është kapitali yt më i çmuar	71
Dija dhe puna ndërthurren me njëra – tjetrën	73
Libra të mrekullueshëm	75
Cilësitë e predikuesit të dobishëm	77
Kryerja e detyrimeve	79
<i>Përfundimi i mirë</i>	81

Parathënia e përkthyesit

Kontakti i parë me librin “*Porosi djalit*” ishte në vitin 1997, edhe pse libri ishte botuar në vitin 1993. Në atë kohë, jo vetëm që kishte mungesë të theksuar sigurie, por vihej re edhe një mungesë e theksuar literature Islame.

Kur na binte në dorë ndonjë libër, menjëherë e lexonim dhe e rilexonim nga dëshira e madhe që kishim për t’u njohur më shumë me dijen dhe bartësit e saj. Në shumicën e rasteve arrinim të gjenim dorëshkrime ose fotokopje të librit, sepse mundësitë nuk e lejonin shpesh-herë që ta kishim librin fizikisht. Më kujtohet shumë mirë se, kur donim ta ushqenim veten me durim, ambicie e synime në kërkimin e dijes, gjithmonë i ktheheshim këtij libri dhe e rilexonim atë. Për ne, ai ishte nxitës, sqarues dhe ndihmues, sepse bënte lidhjen mes nesh dhe brezave të nderuar që jetuan kohë më parë.

Siç e thashë më lart, botimi i parë i librit u realizua në vitin 1993, i përkthyer nga Hoxhë Bekir Halimi. Në parathënien e hoxhës, më bënte përshtypje fakti se si ishte njohur përkthyesi me librin në fjalë, dhe kjo përmes një vizite që i kishte bërë një shoku të tij, nëpërmjet të cilit ishte njohur me librin në fjalë.

Kjo ndikoi pozitivisht tek unë, sepse edhe sot, pasi kanë kaluar 21 vite, kur vizitoj vëllezërit e mi hoxhallarë, mundohem që ta shfrytëzoj literaturën që disponojnë, me qëllim që t'i sjell diçka të bukur lexuesve shqiptarë.

Këtu mund të kujtoj rastin e librit *Zgjerimet Islame ndër shekuj*, të cilin e kam gjetur në bibliotekën e një hoxhe të nderuar. Bashkë me drejtuesin e shtëpisë botuese “Jehona”, vendosëm që ta sillnim në gjuhën shqipe dhe ashtu ndodhi. Gjithashtu dhe libri me titull: *Ndodhitë e popujve të hershëm*, me autor Mesh’hur Hasen Al Selman, të cilin arrita ta gjej në Gjilan të Kosovës, tek një kolegu im, e bashkë me drejtuesin e shtëpisë “Jehona” e përkthyem dhe e botuam.

Raste të tilla ka plot dhe përsëriten herë pas here. Qëllimi është të sjellim para lexuesve libra të dobishëm.

Mes librave me vlerë, është edhe ky libërth, i cili me plot kuptimin e fjalës, është një porosi e çmuar e një prindi dedikuar djalit të tij, të cilit i do vetëm të mirën. Ndoshta djali i autorit të librit nuk ka përfituar prej kësaj këshille aq sa duhet, por mos harroni se me mijëra djem dhe vajza të këtij umeti, kanë mësuar dhe kanë përfituar shumë prej tij. Duke marr shkas nga kjo, më kujtohet fjala e autorit (Ibn Xheuzi), i cili në librin *Et Tedhkirah* thotë: “*Kush dëshiron që veprat e tij të mos ndërpriten edhe pas vdekjes, le të përhapë dijen.*”, ose fjala e tij mbresëlënëse: “*Libri është fëmija i dijetarit që nuk vdes kurrë.*”

Gjithëkush me të drejtë mund të pyesë: *A nuk ishte i mjaftueshëm përkthimi i vitit 1993?* Mendoj se duhej risjellë

në një formë më të plotë, qoftë nga ana e sqarimeve, apo edhe nga ana letrare. Ekzistenca e një përkthimi (të mëparshëm), nuk përbën pengesë në risjelljen e një libri në një formë më të plotë, pasi kështu i shërbejmë në një mënyrë më kualitative lexuesit. Përveç kësaj, për një kohë shumë të gjatë, libri ka mugar nëpër libraritë Islame, dhe të rinjtë e sotëm dhe ata që do të vijnë, kanë nevojë për një libër të tillë në shtëpitë e tyre, që ta lexojnë kohë pas kohe. Është pikërisht kjo, që më nxiti më shumë për ta risjellë atë në një format, ndoshta më të bukur dhe më tërheqës.

Shpresoj dhe kam bindjen se ky libër do të shërbejë në fuqizimin e ambicieve dhe synimeve; shtimin e devotshmërisë dhe largimin nga gjërat e padobishme.

I lutem Allahut që të bëjë dobi me të; të pranojë mundin tim dhe të mëshirojë autorin (Ibn Xheuzij) dhe djalin e tij, të cilit ia kushtoi, si dhe të gjithë ata që e lexojnë dhe përfitojnë prej porosive të këtij libri. Amin

Ebul Velid el Baxhi thotë:

Meqë e di shumë mirë dhe i bindur jam

Se e gjithë jeta është vetëm një vegim

Pse ndaj ymrit tim të mos jem koprrac

Dhe në vepra të mira ta vë në shërbim

[Tertib el Medarik 8/125]

Fatjon Isufi
Kukës 12/06/2018

Hyje

Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit!

Falënderimi i takon Allahut të Madhëruar! Atë e lavdërojmë dhe prej Tij ndihmë dhe falje kërkojmë! Me përlule e shprehim pendesën për mëkatet tona!

E lusim Allahun e Madhëruar të na ruajë nga ligësia e veteve tona e të na mbrojë nga pasojat e punëve tona të këqija!

Atë që Allahu e udhëzon në udhën e drejtë, s'ka kush ta humbasë, e kush e humbet rrugën e drejtë, askush përveç Allahut nuk mund ta udhëzojë.

Dëshmoj se nuk meriton të adhurohet askush dhe asgjë përveç Allahut, Një dhe i Vetëm; pa ortak e as të ngjashëm. Dëshmoj se Muhamedi është rob i Allahut dhe i Dërguar i Tij. Paqja, mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin mbi të, familjen e tij të nderhme dhe shokët e tij fisnikë!

“O besimtarë! Kijeni frikë Allahun ashtu si i takon Atij dhe mos vdisni përveç se duke qenë myslimanë!”

[Al Imran 102].

“O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj, i Cili ju krijoi prej një njeriu, ndërsa prej atij krijoi bashkëshorten e tij, kurse prej këtyre të dyve krijoi shumë meshkuj e femra. Dhe frikësojuni Allahut, me emrin e të Cilit ju kërkoni të drejtat e ndërsjellta dhe ruani lidhjet fafëfisnore. Se vërtet, Allahu është përherë Mbikëqyrës mbi ju.” [Nisa 1].

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe thoni vetëm të vërtetën. Ai do t’jua bekojë veprat tuaja dhe do t’jua falë gjynahet. Kush i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të arrijë një fitore madhështore.” [Ahzab 70-71].

Nuk ka dyshim se fjalët më të mira janë fjalët e Allahut, e udhëzimi më i mirë në të vërtetën është udhëzimi i Muhamedit (Paqja dhe lavdërimet e Allahut qofshin me të!) Veprat më të shëmtuara janë shpikjet në fe; çdo shpikje e tillë përbën bidat (risi). Çdo bidat është humbje dhe çdo humbje të çon në zjarr.

Zoti i Lartësuar në Kuranin famëlartë thotë: **“O ju që besoni! Ruani veten dhe familjet tuaja nga zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët. Atë e mbikëqyrin engjëj të fuqishëm e të ashpër.”** [Tahrim 6].

Prijësi i besimtarëve, Ali bin Ebi Talib (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) ka thënë:

“*Mësojani të mirën vetes dhe familjes suaj*”.¹

T’ia mësosh të mirën vetes dhe familjes tënde, konsiderohet prej bazave dhe shtyllave, mbi të cilat është ngritur shoqëria e parë Islame. Duhet ditur se muslimanët sot, nuk mund të lartësohen e të përmirësohen, nëse nuk ndjekin gjurmët e të parëve të tyre të mirë, sepse është thënë: “*Nuk përmirësohet fundi i këtij umeti, vetëm se me atë që u përmirësuan të parët e tyre*”²

Këto themele i hodhi *Mësuesi i Njerëzimit*, të cilin Zoti e dërgoi mëshirë për mbarë botët; ai që njerëzve u mësoi vetëm të mirën, Muhamedi (alejhi salatu ues selam).

Sa për ta ilustruar, po sjell një shembull konkret, pikërisht porosinë për vajzën e tij Fatimen, e cila që e para që iu bashkangjiti atij pas vdekjes, të cilës i pat thënë: “*Oj Fatime e bija e Muhamedit! Shpëtoje veten tënde nga zjarri, sepse unë nuk posedoj tek Allahu asgjë për ty*”³

¹ Ky ether është i saktë! E përcjell Hakimi 4/494, Hatib el Bagdadi në librin e tij *El Fekijh uel Mutefekih* 1/47, dhe Semani në librin *Edeb el Imla uel Istimla* fq 2. Hakimi ka thënë: *Etheri është i saktë sipas kushteve të vëna nga Buhariu dhe Muslimi dhe i tillë është.*

² Këtë shprehje e thoshte imam Maliku (Allahu e mëshiroftë)! Sh.p

³ E përcjell Muslimi në Kapitullin e Imanit me nr 204 dhe 348 nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij).

Gjithashtu, përqëndrohu dhe fokusohu tek kjo porosi e dobishme, e cila përmbledh brenda saj të gjithë mirësinë, porosi të cilën ia jepte djalit të xhaxhait, Abdullah bin Abasit:

*“O vogëlush! A do që të të mësoj disa fjalë, me të cilat Allahu do të të sjellë dobi? Ai tha: Patjetër! Kije ndërmend Allahun, sepse Ai do të të ruajë ty; kije ndërmend Allahun dhe Atë do ta gjesh para teje (do të mbrojë dhe do të ndihmojë). Njihe Allahun (duke e respektuar) kur je në bollëk, në mënyrë që Ai të të njohë (me ndihmën e Tij) kur je në vështirësi. Kur të kërkojë diçka kërkoje nga Zoti, e nëse kërkon ndihmë, atëherë kërkoje nga Zoti, sepse boja e lapsit është tharë për çdo gjë që ka për të ndodhur. Dije se, sikur i tërë populli të mbliidhet për të dëmtuar në diçka, nuk do ia arrinin, përveç asaj që të ka përcaktuar Allahu. Dije se, durimi ndaj asaj që urren, ka mirësi të mëdha dhe se fitorja arrihet me durim, ndërsa suksesi arrihet me mundim dhe bashkë me vështirësinë vjen edhe lehtësimi.”*⁴

Ibn Abasi, përfitoi shumë nga kjo porosi. Ai u bë dijetar i madh i fesë Islame, saqë i përngjante detit në dijet e tij (të pafundme). Ai u bë dijetari i kohës, interpretuesi i Kuranit dhe edukatori i këtij umeti.⁵

Kjo porosi e mrekullueshme që keni në dorë, u shkrua nga një dijetar, emrin e të cilit, njerëzit e njohin shumë mirë dhe

⁴ Hadithi është i saktë.

⁵ Për më tepër shih: *Tedhkiratu el Hufadh* të Imam Dhehebiut 1/40-41.

me meritë e kanë quajtur: *Këshilluesi i mbarë opinionit dhe krenaria e Irakut!*

Kushedi sa njerëz i ka bërë të lotojnë! Kushedi sa zemra të ngurtësuar ka zbutur!

Sa e madhe është dobia e kësaj porosie! Me të, përkujtohen të shkujdesurit; mësojnë të paditurit dhe pendohen mëkatarët.

Sa të bukura dhe mbresëlënëse janë lutjet që bën autori kur thotë: *O Zot! Mëshiroji ata lotë që derdhen nga pikëllimi për mangësitë tona ndaj Teje dhe atë shpirt që dergjet nga largësia prej Teje.*

“O Zoti im, o Zoti im! Njohja me Ty më bën të shpresoj; bindja ime për ndikimin Tënd absolut, më bën të ndihem mirë. Sa herë që ngre perden e mallit ndaj Teje, atë e mban turpi që unë kam prej Teje. O Zoti im! Vetëm ndaj Teje nënshtrohem; vetëm për hatrin Tënd mund të përçmohem dhe vetëm drejt Teje orientoj (të tjerët) dhe vet-orientohem!”

Zoti e mëshiroftë Ibn Xheuzin⁶ dhe na ringjalltë bashkë me të në grupin e shpëtuar dhe palën e ndihmuar!

I pa të meta qofsh o Zoti im! Vetëm Ty të takon falenderimi. Dëshmoj se nuk ka të adhuruar të vërtetë përveç Teje. Ty të kërkoj falje dhe tek Ti pendohem!

Eshref Abdul Meksud

Ismailije - Egjipt,
E xhuma, 26 Sefer 1409 Hixhri!

⁶ Mendo për pak çaste në fjalët e ibn Xheuzit, i cili në librin **Gjuetia e Meditimeve** fq 236 thotë: *Një ditë u ula dhe pashë rreth vetes (në tubimin e këshillës) më shumë se 10 000 njerëz. Dikujt i ishte zbutur zemra, ose i kishin lotuar sytë. I thashë vetes: Si mendon nëse ata shpëtojnë (prej dënimit) e ti të shkatërrohes (në dënim)?! Por një zë nga thellësia e shpirtit thirri duke thënë: O Zoti im, o Sunduesi im! Nëse ke vendosur të më dënosh, mos ua trego dënimin tim njerëzve, jo për mua, por për të ruajtur Fisnikërinë Tëndë! Që të mos thonë: U dënua ai që i udhëzonte njerëzit për tek Zoti i Lartësuar. Për më tepër lexo fjalët e ibn Rexhebit në Letaif el Mearif fq 171 rreth kësaj ndodhie!*

Biografia e autorit të këtij libërthi

EL HAFIDH EBUL FEREXH IBN XHEUZI

(Allahu e mëshiroftë)

EMRI DHE PREJARDHJA E TIJ:

Emri i tij është: Ebul Ferexh, Xhemalud Din, Abdurrahman bin Ali bin Muhamed bin Ali bin Ubejdilah, ibn El Xheuzi, El Kurashi, Et Temimi, El Bekri nga pasardhësit e Muhamed bin Ebi Bekr Es Sidikut. Ai ishte nga Bagdati dhe i përkiste medh'hebit Hanbeli.⁷

LINDJA DHE FËMIJËRIA E TIJ:

U lind në vitin 509 ose 510 të Hixhretit. Halla e tij e mori që në moshë të vogël dhe e çoi tek Ibn Nasir, prej të cilit mësoi shumë. Atij iu bë i dashur arti i predikimit, sa që shkëlqeu në këtë drejtim që në moshë të vogël. Predikonte para njerëzve, edhe pse i ri në moshë!

Babai i tij ndërroi jetë kur ai kishte mbushur vetëm tre vjeç.

⁷ Dhejlu er Raudatejn fq 21, El Bidaje uen Nihaje 13/28.

Më pas për të u kujdes halla e tij, ndërsa të afërmit i kishte tregtarë metalesh.

Që në moshë të vogël, dallohej për devotshëmri. Nuk përzihet me njerëzit dhe nuk ushqehet me ushqime të dyshimta. Nga shtëpia nuk dilte veçse për namaz dhe nuk lozte me fëmijët e tjerë. Ushqente veten me ambicie dhe synime të larta, aq sa gjithë jetën e kaloi duke kërkuar dije; duke këshilluar njerëzit dhe duke shkruar libra.⁸

PASARDHËSIT E TIJ:

Nipi i autorit, Ebul Mudhafer, si dhe shumë të tjerë që kanë shkruar për biografinë e

Ibn Xheuzit, kanë përmendur vetëm tre djem nga pasardhësit e tij:

I pari: Ebu Bekr Abdul Aziz, i cili mësoi medh'hebin (metodologjinë) e imam Ahmedit, si dhe mësoi nga Ebul Uakt, ibn Nasir dhe shumë nga mësuesit e babait të tij.

Ai udhëtoi për në Mosul dhe atje predikonte para njerëzve në tubimet e dijes, ku dhe gëzoi popullaritet të gjerë. Thuhet se disa që patën zili ndaj tij, dërguan njerëz për ta helmuar dhe kështu ai ndërroi jetë në Mosul në vitin 554 h, ndërkohë që babai i tij ibn Xheuzi ishte akoma gjallë.

⁸ El Bidaje uen Nihaje 13/29, dhe Gjuetia e meditimeve fq 238.

I dyti: Ebul Kasim Bedrudini, djali për të cilin ibn Xheuzi ka shkruar këto porosi. Në fakt ai nuk i ndoqi këshillat e babait të tij dhe historianët e kanë përmendur me nota negative në librat e biografive.

I treti: Ebu Muhamed Jusuf Muhji Din, i cili me të drejtë konsiderohet prej fëmijëve më të dalluar, edhe pse ishte më i vogli në moshë. Ai lindi në vitin 580 dhe u ngjiti në podiumin e predikimit fill pas babait të tij. Ai u preokupua pas dijes, derisa ua kaloi shokëve dhe arriti poste të larta në Gjykatën e Bagdatit. Ai sillej mirë me babain, ndryshe nga vëllai tjetër Ebul Kasim, i cili nuk tregonte edukatë ndaj babait të tij (Ibn Xheuzit).

VAJZAT E TIJ:

Nipi i ibn Xheuzit, përmend nga vajzat: Rabian, Sheref Nisa, Zejneb, Xheuhera, Situ el Ulema es Sugra, Situ el Ulema el Kubra.⁹

VEÇORITË E IBN XHEUZIT NË ARTIN E PREDIKIMIT:

Sa mahnitëse janë fjalët e imam Dhehebiut kur flet për ibn Xheuzin e thotë: *Ai qëndronte në piedestalin e predikimit. Nuk kishte njeri që t'a sfidonte. Ai ishte i mrekullueshëm në prozë; i radhiste bukur fjalët në poezi; zgjatej në artikulum; të mahniste; të gëzonte dhe ishte elokuent i pashoq.*

⁹ Miratu zaman 8/503, Dhejlu er Raudatejn fq 26.

As tek të parët, por edhe tek ata që erdhën më pas, nuk pati të ngjashëm me të. Ai ishte bartësi i flamurit të predikimit dhe arteve të tij. Ishte i hijshëm dhe me zë të bukur. Fjalët e tij ndikonin direkt në zemrën e tjetrit. Ishte njeri me biografi shumë të mire.¹⁰

Gjithashtu imam Dhehebiu thoshte për të: *Nuk besoj se kohët do të lejojnë të vijë ndonjë i ngjashëm me të!*¹¹

Hafidh Ibn Rexheb el Hanbeli (Allahu e mëshiroftë) ka thënë: Për ta përmbledhur themi: *Tubimet e tij këshilluese nuk kishin të krahasuar me tubimet e tjera dhe nuk është dëgjuar që të kishite të ngjashme me to. Dobia e këshillave të tij ishte e jashtëzakonshme, pasi ato të shkujdesurit i sillnin në vete; të paditurit i drejtonin drejt dijes; mëkatarët drejt pendimit dhe jobesimtarët drejt besimit Islam.*¹²

Ndërsa Shejhul Islam ibn Tejmije (Allahu e mëshiroftë), në përgjigjet e tij ndaj banorëve të Egjiptit thoshte: *Ebul Ferexh (Ibn Xheuzi) ishte i gjithanshëm dhe autor i shumë librave. Ai ka shkruar në çdo lëmi dhe kur i kam numëruar librat e tij, kam parë më shumë se 1000 libra të shkruar nga dora e tij. Tek ai kam parë gjëra që nuk i kam hasur tek të tjerët.*

Imam Dhehebiu pasi përmend disa nga librat e ibn Xheuzit thotë: *Nuk di të ketë ndonjë dijetar që të ketë shkruar sa ky burrë!*

¹⁰ Sirjeru Alami Nubela 21/367.

¹¹ Sirjeru Alami Nubela 21/384.

¹² Dhejl Tabakat el Hanabile 1/415, Taxh el Mukelel fq 70.

VDEKJA E TIJ:

Ai ndërroi jetë natën e xhuma me 12 Ramazan të vitit 597 në Bagdat dhe u varros në vendin e quajtur Bab Harb.¹³

¹³ Biografinë e tij mund ta gjeni të detajuar në shumë libra historikë si psh *El Bidaje uen Nibaje*, El Kamil ibn Ethir etj. Dijetari ndërroi jetë por me veprat e tij është i gjallë mes njerëzve dhe shpërblimet rrjedhin në vazhdimësi. Ibn Xheuzi (Allahu e mëshiroftë) thoshte: Kush dëshiron që veprat e tij të mos ndërpriten edhe pas vdekjes, le të përhapë dijen!

Parathënia e autorit dhe motivi i përpilimit të këtyre porosive

Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit!

“Vetëm tek Ai kërkojmë ndihmë”

Falenderimet i takojnë vetëm Allahut, Ai e krijoi babain e madh të këtij njerëzimi nga balta, ndërsa pasardhësit e tij i nxori përmes lëngut që del ndërmjet shtyllës kurrizore dhe brinjëve, e familjeve u dha jetë (forcë) përmes afërsisë dhe prejardhjeve. Ndërsa mua, më dhuroi mirësinë e dijes dhe njohjen e të drejtës, më edukoi kur isha fëmijë dhe më ruajti nga e keqja kur isha i ri. Ai më dhuroi pasardhës, me jetën e të cilëve shpresoj në shpërblimet e vazhdueshme!

“O Zoti im! Bëj që unë dhe pasardhësit e mi të kryejmë përherë namazin! O Zoti ynë, na i prano lutjet! O Zoti ynë, më fal mua, prindërit e mi dhe besimtarët në Ditën, kur do të jepet llogari!” [Ibrahim 40-41].

Kur u njoha me fisnikërinë dhe vlerën e kërkimit të furnizimit me fëmijë (nga ana e Allahut),¹⁴ lexova një hatme nga Kurani (leximi i plotë i Kuranit)¹⁵ dhe më pas iu luta Zotit të më japë 10 fëmijë dhe ashtu ndodhi!

Ai më dhuroi 5 djem dhe 5 vajza. Nga vajzat, më vdiqën dy prej tyre, ndërsa nga djemtë katër prej tyre¹⁶ dhe më mbeti

¹⁴ Imam Dhehebiu në librin e tij *Sjer Alami Nubela* 21/375 përmend një libër të autorit (Ibn Xheuzit) të titulluar: *Nxitja për të pasur fëmijë (pasardhës)*. I lutemi Allahut të na japë pasardhës të mirë!

¹⁵ Dobi: Dije se lutja pas hatmes së Kuranit ishte praktikë e të parëve tanë të mirë (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre). Përcillet nga Enesi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) se kur e lexonte të gjithë Kuranin, ai mblidhte fëmijët dhe familjen dhe lutej për ta. Këtë e përcjell Darimiu me nr 3474, gjithashtu e përcjell ibn Ebi Daud me dy zinxhirë të saktë, siç është shprehur imam Neveviu në librin *El Edbker* fq 191. Ndërsa hafidh ibn Haxher ka thënë: Ky tranmetim është i saktë deri tek Enesi. Për më tepër shih El Futuhat er Rabanijeh 3/344.

¹⁶ Këtu kemi të bëjmë me dy paqartësi që duhen sqaruar: E para: Hafidh ibn Xheuzi ka lënë pas dy djem, Jusuf Muhji Din, i cili ka lindur në vitin 580 h dhe ka ndërruar jetë në vitin 656 h. Ai u vra nga Mongolët pikërisht nga Holako Han gjatë pushtimit dhe shkatërrimit të Bagdatit. Djali tjetër ishte Ebul Kasimi, i cili ka lindur në vitin 551 h dhe ka ndërruar jetë në vitin 630 h. Këtij djali ia adresonte ibn Xheuzi porosinë e tij. E dyta: Ibn Xheuzi ka patur më shumë se pesë vajza. Nipi i tij Ebul Mudhafer ka përmendur gjashtë vajza dhe jo pesë siç e kemi përmendur tek parathënia. Këto dy paqartësi mund të sqarohen përmes datave të vdekjeve. Prandaj themi se gjendja të cilën ka përmendur ibn Xheuzi ishte në kohën kur ka shkruajtur këtë libër dhe se këtë libër e ka shkruar para se të vinte në jetë djali i tij Jusuf Muhjidin në vitin 580 h dhe pas vdekjes së djalit të madh

vetëm djali Ebul Kasim.¹⁷ Unë i kërkoja Zotit që ta bënte atë prej pasardhësve të mirë, që nëpërmjet tij të realizohen dëshirat dhe sukseset.

Por, vura re se atë e kishte mundur plogështia në kërkimin e dijes dhe kjo më nxiti të shkruaja këtë porosi. Qëllimi ishte që ta inkurajoja dhe ta vija në lëvizje për të ndjekur modelin tim në kërkimin e dijes dhe ta mësoja se si t'i mbështetet Allahut (të Lartmadhëruarit). Allahu i dhuron sukses atij që është i bindur plotësisht se nuk poshtërohet ai që ka sukses prej Zotit dhe nuk udhëzohet ai, të cilin Zoti e ka lënë në humbje.

Zoti i Lartësuar ka thënë: **“Që i këshillojnë njëri-tjetrit të vërtetën e i këshillojnë njëri-tjetrit durimin.”** [El Asër 4].

“Prandaj këshillo, nëse këshilla do të jetë e dobishme!” [A'ala 9]. Nuk ka ndryshim e as forcë pa ndihmën e Allahut të Madhëruar.

PARA SE TA FILLOJ POROSINË

Dije biri im (të pajtoftë Zoti gjithmonë me të drejtën) se njeriu u dallua nga krijesat e tjera në sajë të logjikës së tij, në mënyrë që të veprojë në bazë të logjikës së dhuruar.

Ebu Bekr Abdul Azizit që kishte ndërruar jetë në vitin 588 h dhe mbase ai kishte fëmijë të tjerë përveç Jusufit. Përmes këtij sqarimi i japim zgjidhje dhe paqartësisë tjetër, duke thënë atë që përmendëm më parë se ai ndoshta ka patur dhe një vajzë tjetër pas shkrimit të kësaj porosie.

Prandaj le të jetë logjika jote prezente dhe aktive; mendja në efikasitet të plotë; veçohu pak me veten dhe do të kuptosh me fakte se ti je krijesë e ngarkuar (me urdhëra dhe ndalesa). Të kërkojnë detyra të cilave duhet t'u përgjigjesh. Nga ana tjetër, dy engjëj shënojnë dhe llogarisin vazhdimisht çdo fjalë dhe veprim tëndin.

Frymëmarrjet e njeriut janë hapa drejt vdekjes! Qëndrimi në këtë botë është i shkurtër, ndërsa jeta në varre është shumë e gjatë dhe ndëshkimi për atë që shkon pas epsheve (të shpirtit) është tepër i rëndë.

Ku mbeti kënaqësia e ditës së djeshme? U harrua dhe mbeti pendimi (keqardhja)!

Ku mbetën dëshirat e shpirtit? Sa njerëzve u kanë ulur kokën (e turpit) dhe sa këmbë i kanë bërë të devijojnë nga e vërteta!

Kushdo që u lumturua (në këtë botë dhe në tjetrën), e arriti këtë kur epshin e refuzoi, ndërsa mjeranët, u bënë të tillë kur i dhanë përparësi dunjasë.

Merr mësimet dhe këshilla nga ata që jetuan më parë, mbretër apo zahidë (asketë)! Ku mbeti kënaqësia e të parëve (mbretërve) dhe lodhja e këtyre të fundit (zahidëve)?

Të mirëve, u mbeti shpërblimi i madh dhe lëvdatat, ndërsa opinionin e shëmtuar dhe ndëshkimi i rëndë u mbeti mëkatarëve. Duket sikur të mos kishte ndjerë uri i urituri, e të mos ishte ngopur i ngopuri!

Përtacia në praktikimin e punëve të mira është shoqëruesi më i keq, ndërsa dëshira e vazhdueshme për rehati sjell aq shumë keqardhje, aq sa për ta tejkaluar çdo lloj kënaqësie. Prandaj ki kujdes dhe përpiku (lodhu) për veten tënde!

Dije se zbatimi i urdhërave dhe largimi nga harami është i domosdoshëm, pasi në momenetin kur njeriu i kalon kufijtë, veç zjarri e pret atë!

Pas gjithë kësaj: Dije se kërkimi i vlerave është qëllimi final i të gjithë njerëzve të zellshëm, por këto vlera qëndrojnë në shkallë (gradë) të ndryshme. Ka prej njerëzve që e shohin si të mirë asketizmin dhe largimin nga qejfet e kësaj bote! Disa të tjerë e shohin tek angazhimi në adhurime! Por, në fakt e gjithë mirësia gjendet tek ndërthurrja mes dijes dhe punës.

Nëse kjo bëhet realitet, atëherë dija dhe puna e shtyjnë njeriun drejt njohjes së

Krijuesit të Larmadhëruar dhe e vënë në lëvizje ndaj dashurisë, frikës dhe mallit për Të dhe ky është qëllimi final.

Sepse siç është thënë: *Në masën e vendosmërisë vijne edhe sprovat!* Por jo çdo send që kërkohet është i synuar dhe jo çdokush që kërkon, gjen! Njeriu duhet të përpiket, sepse çdokujt i është lehtësuar ajo për të cilën është krijuar.¹⁷

Vetëm Allahut i kërkojmë ndihmë!

¹⁷ Kjo shprehje është pjesë e një hadithi të saktë të transmetuar nga Ali bin Ebi Talib (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) i cili gjendet tek Buahriu me nr 1362 dhe Muslimi me nr 2647.

Detyrimet, veprat e virtytshme dhe ambicia e lartë

Ajo në të cilën duhet të përqëndrohet njeriu më së pari është: Njohja e Allahut përmes fakteve dhe argumenteve. Cilido që hedh shikimin tek Qielli i ngritur e Toka e vendosur, vëren këtë krijim preciz dhe perfekt, sidomos tek vetë trupi i tij, atëherë kupton shumë mirë se, çdo mjeshtëri e ka një mjeshtër dhe çdo ndërtim e ka një usta.

Më pas, përqëndrimi duhet të fokusohet tek faktet që i janë dhënë profetit Muhamed (alejhi salatu ues selam), ku më madhështori prej tyre është Kurani fisnik, para të cilit njerëzit janë stepur e janë sfiduar, duke mos qenë në gjendje për të sjellë qoftë dhe një sure të ngjashme me suret e tij.

Nëse njeriu vetëdijësohet për ekzistencën e Krijuesit të Lartmadhëruar dhe vërtetësinë e Pejgamberit (alejhi selam), atëherë e ka të detyrueshme që të dorëzohet para legjislacionit të Zotit. Nëse nuk e bën diçka të tillë, kjo tregon se diçka nuk shkon në besimin e tij.

Pas kësaj i kërkohet të mësojë detyrimet rreth Abdesit, Namazit, Zekatit, Haxhin e shumë obligime të tjera. Në momentin kur e mëson vlerën e një obligimi, e zbaton atë.

Njeriut ambicioz i duhet të synojë vlerat më të larta.¹⁸ Të jetë preokupimi i tij memorizimi i Kuranit, njohja e interpretimit (komentimi) të tij, hadithet e Profetit (alejhi selam), të njohë historinë e tij, jetën e sahabëve dhe dijetarëve që erdhën më pas. Të zgjedhë në mesin e tyre ata që gëzonin atributet dhe piedestalet më të larta, e kështu me radhë.

Nga ana tjetër, kërkohet me doemos të njohë mirë gramatikën dhe një pjesë fjalori që ka përdorim më të shpeshtë në komunikim.

Fik'hu (jurisprudenca) është baza e njohurive, ndërsa këshillimi (predikimi) është bukuria dhe lënda më dobiprurëse. Për të gjitha këto, kam shkruar libra nga fjalët e të parëve dhe për këtë falënderimi i takon vetëm Allahut.¹⁹

Ja pra, unë ta hoqa mundin e kërkimit të librave dhe mbledhjen e forcës dhe ambicies për të shkruar diçka të re!

¹⁸ Ibn El Xheuzi (Allahu e mëshiroftë) në librin Gjuetia e meditimeve thotë: “Njerëzit e sinqertë, janë ata burra besimtarë dhe ato gra besimtare, me të cilët Allahu e ruan tokën. Brendinë e shpirtit e kanë njëllor me atë që shfaqin, madje më të qartë. Të fshehtën e kanë njëllor me të dukshmen, madje më të bukur. Ambiciet e tyre i prekin lartësitë, madje edhe më lart.” Sh.p

¹⁹ Imam Dhehebiu pasi përmend disa nga librat e ibn Xheuzit, thotë: Nuk di të ketë ndonjë dijetar që të ketë shkruajtur sa ky burrë! [Tedhkiratu el Hafidh 1344].

Çdo ambicie që ngec e ndalon, vjen si pasojë e nivelit të saj të ulët, sepse kur ambiciet synojnë lartësitë, kurrë nuk të bëjnë t'i gëzohesh gjërave të ulëta.

Tashmë e mësove me fakte se ambicia lind bashkë me njeriun, por disa ambicie zbehen në disa kohë apo çaste dhe në momnetin kur nxiten dhe ringjallen, bëhen katalizatorë për të ecur përpara.

Kur të shohësh tek vetja pamundësi, kërkoji Atij që zotëron mirësitë. Apo kur ndien dembelizëm, kërkoji Atij që jep sukses, sepse nuk ke për të arritur mirësi veçse në bindjen ndaj Tij dhe nëse privohesh nga ndonjë e mirë, kjo ndodh për shkak të kundërshtimit që i ke bërë Atij (Allahut).

Çdo krijesë që mori rrugën për tek Ai, nuk kishte se si të mos e gjente atë që donte? Kush ia ktheu shpinën Zotit e përfitoi qoftë dhe dobinë më të vogël, apo arriti ndonjë synim? Asnjë.

A nuk i ke dëgjuar vargjet e poetit kur thotë:

Vallahi kur u erdha si vizitor, toka më dukej sikur poshtë meje palosej Sa herë largohesha nga dera e mirësisë suaj, duke ecur pengohesha.²⁰

²⁰ Këto vargje janë të shkruara në Sijeru Alami Nubela 21/58 dhe i dedikohen Murteda babait të imam Ebul Fadail, Muhamed bin Abdilah, bin Kasim bin Mudhafer esh Shafii.

Kini frikë nga Zoti,
sepse Ai u mëson juve!

Biri im! Shikoje veten në raport me kufijtë që ka vënë Zoti, sa i kujdesshëm je në ruajtjen e tyre? Ta them këtë, sepse ai që i ruan, ka për t'u ruajtur (nga Zoti), ndërsa ai që i neglizhon, do të braktiset.

Unë do të përmend disa raste që i kam kaluar vetë, me qëllim që të shohësh sakrificën time dhe t'i lutesh për mua, Atij që jep sukses!

Mirësitë e shumta që qenë vërshuar tek unë, nuk ishin si rezultat i arritjeve të mia, porse prej Zotit tim.

Më kujtohet vetja kur zotëroja ambicie shumë të lartë.²¹

²¹ Për ambicien e tij të lartë, Ibn Xheuzi ka shkruar në shumë vende tek libri i tij Gjuetia e meditimeve. Këtu lexuesit do t'i tregojmë një pjesë të fjalës së tij! Ai ka thënë: *Njeriu nuk është provuar me gjë më të rëndë se ambicia e tij e lartë, sepse ai që zotëron ambicie synon gjithmonë lartësitë, ndërkohë që elementi kohë nuk ndihmon, ose mjetet janë të dobëta dhe kështu vuan. Mua më është dhënë një pjesë e kësaj ambicie dhe po vuaj prej saj. Nuk them: ah sikur të mos e kisha! Jeta mund të ishte më e rehatshme pa logjikë, por i logjikshmi nuk zgjedh kënaqësinë për një logjikë të mangët.* Ndërsa në faqen 239 ai thotë: *Hodha një shikim tek*

Asokohe në moshën 6 - vjeçare mësoja në mejtep. Shoqërohesha me më të rritur dhe që i vogël dallohesha

për zgjuarsi, aq shumë sa që ia kaloja shumë “njerëzve të fesë”. Nuk më kujtohet të kem lozur ndonjëherë me fëmijët në rrugë dhe nuk më kujtohet të kem qeshur ndonjëherë jashtë etikës.²²

Kur isha përafërsisht 7 vjeç, mbaj mend se shkoja në sheshin e xhamisë dhe nuk përzgjidhja mexhliset (tubimet) e mashtruesve, por mexhliset e dijetarëve të hadithit. Kur flisnin për biografitë, unë i memorizoja të gjitha fjalët që dëgjoja, pastaj shkoja në shtëpi dhe i shkruaja.

Unë pata fatin të mësoja tek shejhu im Ebul Fadël bin Nasir (Allahu e mëshiroftë),²³ i cili më merte tek dijetarët e tjerë dhe

ambicia ime dhe u habita! Kjo sepse unë përballesha me një lëmi të dijes duke menduar se kurrë nuk do ta arrija. Por problemi qëndron se unë kam dëshirë të arrij çdo lëmi të dijes dhe kam dëshirë të prefeksionoj çdo art të saj, por jeta nuk premton as për një pjesë të dijes! Gjithashtu duke treguar se kjo

²² Për më tepër shih El Bidaje ue Nihaje të Ibn Kethirit 13/29.

²³ Imami dhe Muhadithi, i dobishmi i Irakut Ebul Fadël Muhamed bin Nasir bin Ali bin Am es Sulamij el Bagdadi. Lindi në vitin 467 dhe ndërroi jetë në vitin 551 h. Ibn Xheuzi përfitoi prej këtij dijetari në fushën e hadithit siç e ka shprehur imam Dhehebiu në Sijer Alamu Nubela 21/367. Madje këtë e ka përmendur vetë ibn Xheuzi në librin e tij El Muntedham 10/163 dhe prej tij e përcjell Dhehebiu në librin El Mijzan 20/267 duke thënë: Shejhu ynë ishte njeri i besueshëm hafidh preciz prej Ehli Sunetit dhe nuk kishte asnjë të sharë, ai mori përsipër mësimin tim. Prej tij dëgjova Musnedin e

prej tij dëgjova Musnedin dhe shumë libra të mëdhenj. Atë kohë, nuk isha i vetëdijshëm se çfarë kërkohej konkretisht prej meje. Në këtë mënyrë, prefeksionova dëgjimin e librave derisa arrita moshën e pjekurisë. Pastaj më shtyu që t'i vërtetoja dhe kështu qëndrova me të derisa ai ndërroi jetë (Allahu e mëshiroftë)! Prej tij mësova hadithin dhe rrugët e transmetimit të tij.

Fëmijët, zbrisnin tek lumi në Dixhle²⁴ dhe shihnin urën mbi lum, ndërsa unë edhe pse i vogël në moshë, merrja një pjesë libri dhe ulesha larg njerëzve, afër një lugine dhe merresha me kërkimin e dijes.²⁵

Ahmedit dhe disa libra të mëdhenj. Prej tij mora dijen e hadithit, ai bënte shumë dhikër dhe prekej (qante) shumë shpejt.

²⁴ Ibn Xheuzi thoshte: *Ambicia e fëmijës duket që në moshë të vogël. Fëmija ambicioz u thotë të tjerëve: Kush do bëhet me mua? Ndërsa jo ambiciozi thotë: Me kë do bëhem unë?* Sh.p

²⁵ Zoti e mëshiroftë ibn Xheuzin! Ai vërtetë ishte serioz në kërkimin e dijes, si në moshë të vogël ashtu dhe në moshë të madhe. I prirur për të përfutuar nga dija duke mos çuar dëm asgjë nga koha e tij. Duke treguar për veten e tij, në librin Gjuetia e meditimeve fq 230, ai thotë: *Gjatë kohës kur shijoja kërkimin e dijes, më vinin disa sprova që mua më dukeshin më të ëmbla se mjalti, për shkak të asaj që kërkoja dhe shpresoja. Kur isha i ri në moshë, merrja me vete një kothere të thatë buke dhe dilja në kërkim të haditheve. Qëndroja pranë lumit Isa, sepse nuk e haja dot bukën veçse të zbutur me ujë. Sa herë që haja një kafshatë, e kapërdija me një gllënkë uji, ndërsa syri i ambicies sime nuk shikonte veçse kënaqësinë e përfitimit nga dija. Kjo gjë dha frytet e veta tek unë, sepse isha nga ata që kishin dëgjuar shumë hadithe të Profetit alejbi selam, për gjendjen dhe sjelljen e tij, si dhe historitë e sahabëve dhe atyre që erdhën më pas. Gjithshtu kjo më mundësoi një trajtim, i cili nuk*

Pas kësaj u dhashë pas zuhdit (asketizmit) dhe agjërimit! Veten e detyrova të duronte dhe kështu vazhdova, iu përvështa punëve, i qëndrova kësaj dhe zgjidha problemin e pagjumësisë.

Kurrë nuk jam ngopur me një lëmi (fushë) të dijes,²⁶ përkundrazi, mësoja nga të gjitha lëmitë, nga fik'hu, predikimi dhe hadithi. Shkoja pas asketëve dhe lexoja shumë në gramatikë.

Nuk kam lënë njeri që transmetonte apo këshillonte, apo ndonjë të huaj që vinte, e të mos merrja pjesë në tubimin e tij,

arrihet veçse me anë të dijes. Më kujtohet shumë mirë kur isha në moshë të vogël dhe i huaj në atë vend se si i kisha të gjitha mundësitë për t'i bërë disa gjëra, të cilat shpirti i donte siç e do i eturi ujin e pastër dhe të ftohtë, por ajo që më pengonte ishin gjurmët që dija kishte lënë tek unë prej frikës së Allahut të Lartësuar.

²⁶ Duke treguar për veten e tij, në librin **Gjuetia e Meditimeve** ibn Xheuzi thotë: *Unë jam njeri që Zoti ma ka bërë të dashur dijen qysh kur isha i vogël në moshë. Përveç kësaj mua nuk më është bërë e dashur vetëm një lëmi e saj, por të gjitha. Dëshira ime nuk ndalet vetëm tek një dije ndaj një tjetre, përkundrazi unë synoj përthithjen e të gjithave. Ai e kërkoi dijen gjithë jetën e tij, madje pak para se të vdiste, e lexoi Kuranin me të gjitha rivajetet, tek Ibn El Bakilani siç na tregon për të imam Dhehebiu duke thënë: Kur ishte në Uasit, edhe pse në moshën 80 vjeçare, ai lexoi dhjetë rivajetet tek Ibn el Bakilani dhe bashkë me të lexoi edhe djali i tij Jusufi. Kjo rritje në të cilën u frymëzua pas adhurimit, agjërimit dhe namazit që në atë moshë ndikoi shumë tek ai, për këtë arsye ai thotë për veten e tij po në librin Gjuetia e meditimeve fq 78: *Në fillimet e rinisë u frymëzova pas metodikës së asketëve në shpeshimin e namazit dhe agjërimit. Gjithashtu mu bë e dashur vetmia dhe kështu gjeja tek vetja zemër të mirë ndërsa zgjuarsia ime ishte shumë e mprehtë.**

por përzgjidhja tubimet që kishin në fokus punët e virtytshme. Kur më jepej të zgjidhja mes dy gjërave, në shumicën e rasteve zgjidhja atë që më dukej thelbi i të vërtetës.

Ai më orientoi dhe u kujdes për mua, duke më dhënë atë që është më e mira. Nga ana tjetër m'i largoi armiqtë, ziliqarët dhe ata që thurrnin kurthe ndaj meje. M'i lehtësoi rrugët e dijes dhe më mundësoi të kem libra prej nga nuk i prisja. Më dha zgjuarsia, më ndihmoi në memorizimin e shpejtë, shkrim të bukur dhe artikulum cilësor. Nuk më privoi prej gjërave të dunjasë, përkundrazi, më dha aq sa kisha nevojë, madje dhe më shumë, ndërsa tek njerëzit më bëri të pranueshëm përtej çdo caku, duke mundësuar që fjalët e mia të zënë vend tek shpirtat e tyre pa dyshuar fare në saktësinë e tyre. Para meje e kanë pranuar Islamin më shumë se 200 nga ithtarët e librit që jetonin në vendet Islame. Në tubimet e mia janë penduar më shumë se 100. 000 njerëz. Përmes këshillave të mia, kam arritur të bind rreth 20 000 të rinj që t'i prisnin flokët, të cilat i mbanin si disa injorantë.²⁷

²⁷ Nipi i autorit Ebul Mudhafer në librin e tij *Mir'atu Zaman* 8/482 thotë: E kam dëgjuar gjyshin tim duke thënë: Me këto dy gishta kam shkruar më shumë se dy mijë vëllime dhe para meje janë penduar më shumë se njëqind mijë njerëz dhe kanë pranuar Islamin më shumë se njëzet mijë jobesimtarë. Ndërsa në librin *El Muntedham* 10/237 ai thotë: Në Ramazan mbajta një këshillë në Halebe dhe u prenë flokët e njëzet mijë njerëzve. Ndërsa në librin *Gjuetia e Meditimeve* fq 41 ai thotë: Nuk ka tubim që të mos prezantojnë me mijëra njerëz, të cilët qajnë dhe pendohen për mëkatet e tyre. Në shumicën e rasteve ngrihej një grup njerëzish dhe i prisnin flokët

Shëtisja nëpër tubimet e dijes që të dëgjoja hadithe nga dijetarët; më merrej fryma duke vrapuar që të mos ma kalonte njeri. Ngrihesha në mëngjes dhe nuk kisha çfarë të haja; ngrysesha dhe përsëri nuk gjeja ushqim për të ngrënë, e megjithatë kurrë nuk më ka poshtëruar Zoti para ndonjë krijese. Përkundrazi, Ai më sillte prej rrizkut aq sa të ruaja dinjitetin tim! Nëse do të tregoja me detaje historinë time, do zgjatesha shumë.

Dhe ja ku e shoh veten se sa kam arritur dhe unë të gjithën po ta përmbledh në një fjalë të vetme, ajo është fjala e Allahut: **“Kini frikë nga Zoti, sepse Ai u mëson juve!”** [El Bekare 282].

e adoleshentëve, ndoshta numri mund të ketë qenë dhe njëqind e pesëdhjetë mijë. Ka patur raste kur janë penduar në praninë time më shumë se njëqind djelmosha, të cilët ishin rritur në lojra, dëfrime dhe mëkate. Ashtu sikurse është shprehur imam Ibn Rexhebi në liberin e tij Dhejl Tabakat el Hanabile 3/410: Për ta përmbledhur themi: Tubimet e tij këshilluese nuk kishin të krahasuar me tubimet e tjera dhe nuk është dëgjuar që të kishte të ngjashme me ato tubime. Dobia e këshillave të tij ishte e jashtëzakonshme, sepse sillnin në vete të shkujdesurit, mësonin të paditurit dhe pendoheshin mëkatarët dhe pranonin fenë jobesimtarët.

Kujdesi ndaj kohës dhe shfrytëzimi i momenteve

Biri im! Bëj kujdes me veten tënde, pendohu për neglizhencën që ke kaluar dhe përpigu t'i arrish njerëzit e virtyteve, përdërisa je akoma në kohë! Ujite trungun (e jetës) sa është akoma i njomë! Kujtoji orët që ke humbur sepse të mjaftojnë si këshillë. Kënaqësia e dembelizmit vajti dëm, ndërsa shkallët e veprave të virtytshme humbën.²⁸

Të parët tanë të mirë (Allahu i mëshiroftë), kishin dëshirë të dispononin çdo virtyt dhe qanin nëse nuk e arrinin qoftë dhe njërin prej tyre.

²⁸ Sa bukur e artikulon Ibn Xheuzi gjendjen e atyre që i harrojnë adhurimet dhe bëhen si të huaj ndaj tyre! Në librin e tij El Mudhish fq 439 ai thotë: O ti që pate zemër por që u zbraps! Namazi i natës ka frikë prej teje (nuk të njeh më), agjërimi i ditës pyet për ty, netët e gjata të qortojnë! O i nderuar! Ti nuk je i mësuar me mjerimin, si po e duron? Varfëria më e vështirë është ajo pas bollëkut; poshtërimi më i frikshëm është ai pas krenarisë dhe më e keqja e të gjithave, kur verbohesh (nga e vërteta) në moshë të thyer.

Ibrahim bin Ed'hem (Allahu e mëshiroftë)²⁹ tregon duke thënë: *Shkuam të vizitonim një adhures që ishte i sëmurë. Ai vështronte këmbët e tij dhe qante. Ne i thamë: Pse qan? Ai tha: Qaj, sepse këto këmbë nuk janë pluhurosur në rrugën e Zotit.*

Një tjetër, e dëgjuan duke qarë dhe kur e pyetën: Pse qan? Ai tha: Qaj për atë ditë që kaloi dhe smunda ta agjëroj dhe për atë natë që iku dhe nuk fala namaz gjatë saj.

Dije biri im se, ditët përbëhen nga orët dhe orët nga frymëmarrjet dhe çdo frymë e jotja është senduk. Prandaj ki kujdes që një frymëmarrje e jotja të mos shkojë dëm, sepse përndryshe në Ditën e Gjykimit do të shohësh sendukë (kuti) të zbrazur dhe kështu do të pendohesh.

Dikush i tha Amir bin Abdi Kajsit³⁰: *Ndal se dua të të flas!*

²⁹ Ai është imami shembëlltyrë, njohësi i mirë dhe zotëria i asketëve Ebu Is'hak el Ixhli el Hurasani el Belhi, i cili jetoi në Sham. Lindi aty rreth vitit 100 h dhe ndërroi jetë në vitin 162 h. Ebu Nuajmi thoshte: E kam dëgjuar Sufjanin duke thënë: Ibrahim bin Ed'hem ngjasonte me Ibrahimin (alejhi selam), nëse do të ishte tek sahabët, ai do ishte njëri nga të mirët e tyre. Biografia e tij gjendet tek Hilejtu el Eulija 7/367, Tabakat el Eulija 5/15, Sijeru Alami Nubela 7/387, El Kamil Ibn Ethir 6/56, el Bidaje ue Nihaje 10/135-140.

³⁰ Ai është imami Ebu Abdilah ose Ebu Amër et Temimi el Anberi, Amin bin Abdi Kajs el Basri, të cilin imam Dhehebiu e cilëson si shembëlltyrë, si njeri të dashur të Zotit dhe si asket nga tetë asketët e Tabiinëve tek të cilët zuhdi është ndalur. Një herë Keab el Ahbar e pa atë dhe tha: Ky është asketi i këtij umeti. Katade thotë: Kur iu afrua vdekja Amirrit ai filloi të qajë! I thanë pse qan? Ai tha: Nuk qaj nga frika prej vdekjes apo se më dhimbset dunjaja, por qaj për

Ai ia ktheu: Mbaje diellin (mos e lër të lëvizë)!

Disa të tjerë ishin ulur tek Ma'rufi (Allahu e mëshiroftë) dhe ia u tha: *A nuk doni të ngriheni? Sepse engjëlli i Diellit e lëviz atë dhe nuk pushon asnjëherë!*

Ndërsa në hadith thuhet: Kush thotë: “*Subhanallahil Adhijm ue bihamdihi*” (i pa të meta është Allahu i Madhërishëm dhe falenderimi i takon Atij), i mbillet një palmë në xhenet.³¹

Shiko pra, se si me harxhimin e orëve kot, sa palma humbasim pa u mbjellë në xhenet!

Të parët tanë të mirë e shfrytëzonin çdo moment. Kehmes bin Hasen Et Temimi (Allahu e mëshiroftë)³² çdo ditë - natë e lexonte të gjithë Kuranin nga tre herë.³³

ato ditë të nxehta në agjërim dhe netët e gjata për namaz nate. Kanë thënë se ka vdekur në kohën e Muavijes. Për biografinë e tij shih: Tabakatet e ibn Seadit 7/103, Zuhd imam Ahmed fq 218, Hiljetu el Eulija 2/87, dhe Sijeru Alami Nubela 4/15.

³¹ Hadithi është i saktë, Albani e ka përmendur në Vargu i haditheve të sakta me nr 64.

³² Kehmes bin Hasen et Temimi, Hanefiu nga Basra, adhuruesi Ebul Hasen prej njerëzve më të besueshëm dhe prej adhuresve të mirë. Ai vdiq në vitin 149 h. Prej transmetimeve që na kanë ardhur e që tregojnë për adhurimin e tij, është se ai gjatë një ditë-nate falte 1000 rekate namaz. Kur lodhej i thoshte vetes: Ngrihu moj vetja ime sepse nuk të kam kënaqur me Zotin tim as edhe një orë. Për më shumë rreth biografisë së tij, shih Sijeru Alami Nubela 6/316, Tehdhijb Tehdhijb 5408 etj.

³³ Dobi: Është saktësuar se Profeti alejhi selam ka ndaluar që

Dyzet burra nga selefët, e falnin namazin e Sabahut, me abdesin e namazit të Jacisë.³⁴

Kurani të lexonet në më pak se tre ditë. Në hadithin që përcjell Abdullah bin Amri thuhet se Profeti alejhi selam i ka thënë: Lexoje Kuranin çdo muaj. Ai i tha: Unë kam mundësi që ta lexoj më shumë herë dhe ashtu vazhdoi derisa tha: Lexoje në tre ditë. E përcjell Buhariu me nr 1978. Gjithashtu ka një transmetim ku i ka thënë Abdullah bin Amrit: Lexoje në shtatë ditë dhe mos shto më shumë. E përcjell Buhariu me nr 5054, Muslimi me nr 1159,184. Rastet që transmetohen nga shumë prej selefëve të nderuar, të cilët e lexonin Kuranin në më pak se tre ditë. Ajo që mund të themi është fjala e imam Dhehebiut, kritikut të njohur, i cili kur shkruajti për historinë e Uekij bin Xherrah, imamet të njohur në librin e tij Sijeru Allami Nubela 9/143 thotë: Fjalët e Jahja bin Ekthem i cili thotë: E kam shoqëruar Uekiun në udhëtim dhe jashtë udhëtimeve, ai agjëronte gjithë kohës dhe e lexonte Kuranin çdo natë. Them (Dhehebbiu): Ndaj këtij adhurimi ai ishte i përpiktë, por kur vjen nga një imam që ndjek gjurmët, ajo mbetet jo shumë e pëlqyer, sepse është saktësuar ndalimi nga Profeti alejhi selam nga agjërimi i gjithë kohës, po ashtu ai ka ndaluar që të lexohet Kurani në më pak se tre ditë, ndërsa kjo fe është e lehtë dhe ndjekja e sunetit është më parësore. Allahu qoftë i kënaqur ndaj Uekiut sepse ku mund të gjejmë njerëz si Uekiun? Them: Allahu e mëshiroftë hafidh Dhehebiun; ai ishte kritik i mprehtë dhe meritonte të quhej imam i kritikëve të matur. Zoti e mëshiroftë këtë imam dhe na bashkoftë me të në grupin e ndjekësve të hadithit. Zoti e di shumë mirë se sa e dua për hir të Tij.

³⁴ Allahu e mëshiroftë Ibn Xheuzin i cili thotë: Sa të mahnitshëm janë ata që braktisën kënaqësinë e gjumit, flakën tutje atë që u mbante lidhur këmbët, u ngritën në terrin e natës për t'u lodhur në namaz dhe për të kërkuar hisen e mirësisë. Kur u vjen nata, qëndrojnë zgjuar, dhe kur vjen dita ata nxjerrin mësim. Kur vështrojnë mëkatet e tyre kërkojnë falje dhe kur i mendojnë, zemrat u thyhen dhe qajnë. O ju

Ndërsa Rabia el Adeuije³⁵ falej gjithë natën dhe kur vinte

vendbanime që mbanit njerëz të dashur! Më thoni ku vajtën banorët tuaj? O trualli i singeritetit! Më thuaj ku mbetën autoktonët e tu? O ju qytete me plot njerëz të mire! Ku janë ndërtuesit tuaj? O ju vende ku falej namazi i natës! Ku i keni vizitorët tuaj? Janë zbrazur vallahi dhe njerëzit janë zhdukur! Ikën ata që natën e kalonin në adhurim dhe u zëvendësuan me gjumashët, koha i ndryshoi agjëruesit me ngrënësit e epsheve. [El Jauakit el Xheuzije fq 28-29].

³⁵ Rabia el Adeuijeh është Umul Hajr bint Ismail el Basrije gruaja e devotshme, e ruajtur, askete, adhuruese. Thuhet se ka jetuar tetëdhjetë vite dhe ka ndërruar jetë në vitin 180 hixhri. Këto fjalë të saj i përmend Hafidh Dhehebiu nga Abdeh bint ebi Sheual, e cila i shërbente Rabia Adeuijes dhe thotë: Rabia falej gjithë natën dhe kur vinte mëngjesi bënte një sy gjumë derisa agonte plotësisht, unë e dëgjoja atë duke thënë: O Nefsi im, sa shumë po fle dhe sa pak po ngrihesh. Kam frikë se do biesh në një gjumë, ku vetëm në Ditën e Llogarisë ke për t'u zgjuar. **Sqarim:** Rabia el Adeuije, kësaj gruaje të mirë, të devotshme dhe askete shumë njerëz i kanë bërë padrejtësi, sepse disa e kanë konsideruar si grua që besonte në panteizëm; disa të tjerë e kanë cilësuar si grua që s'kishte gjë të ndaluar (Zoti na ruajtë), ndërsa disa të tjerë e kanë mohuar që ajo të ketë ekzistuar. E gjithë kjo është e padrejtë dhe paragjykim ndaj saj. Prej saj kanë transmetuar shumë dijetarë të mëdhenj si shembulli i Sufjan Theuriut, Shubes dhe që hedhin poshtë fjalët që thuhën rreth saj. Imam Dhehebiu në Sijer Alami Nubela 8/242,243, tregon se Ebu Seid el Arabi ka thënë: Sa i përket Rabias, njerëzit përcjellin prej saj urtësi të shumta. Pas këtyre fjalëve imam Dhehebiu thotë: Kjo është e tepruar dhe injorancë. Ndoshta ai që e ka akuzuar me shpifje të tilla ka qenë vetë panteist dhe i shturur me qëllim që të përkrahë mosbesimin e tij, si rasti i disave që argumentohen me hadithin Unë bëhem veshi i tij me të cilin ai dëgjon. Them: Prej turpeve që bëjnë disa Sufistë panteistë është argumentimi i tyre dhe përhapja e disa poezive që thuhën sikur janë të saj, por që realisht janë shpifje ndaj

mëngjesi, bënte një sy gjumë dhe ngrihej e trembur duke thënë: *Vërtetë gjumi në varr është shumë i gjatë.*

saj, si dhe ngjarje dhe ndodhi të rreme me qëllim që të përkrahin idetë e tyre dhe humbjen e qartë. Allahu na ruajtë nga përçmimi! Madje disa kanë shkruar libra për historinë e saj duke sjellë kotësi, prej të cilave rrënoqethen trupat e besimtarëve të vërtetë që ndjekin rrugën e Profetit alejhi selam. Por më të ulët se këta, janë disa të tjerë të cilët jetën e saj e kanë bërë film, duke e pasqyruar si një grua që më parë ishte valltare, e shumë e shumë shpifje të tjera me qëllim që t'i largojnë njerëzit nga feja e Zotit. Por Allahu i humbi e i përçmoi ata, bashkë me atë artin e tyre të djallëzuar që vetëm shpërfytyronte realitetin. Ndërsa atyre që e mohojnë faktin që ajo te ketë ekzistuar u themi: Shikoni burimet që flasin për jetën e saj e që vijnë nga dijetarë të mëdhenj që janë të kësaj fushe, si imam Dhehebiu, Ibn Hilikan, Ibn Kethir, Hatib el Bagdadi, ibn Xheuzi etj. Ndërsa vetë Ibn Xheuzi i ka përmbledhur veçoritë e kësaj gruaje adhures ne një libër të veçantë, siç e ka përmendur imam Dhehebiu në Sijer Alami Nubela. Madje është mbresëlënëse, sepse Ibn Xheuzi vajzën e tij të madhe e ka quajtur Rabia. Gjithashtu në shumë prej librave të tij këshilluese, ai përmend prej ndodhive dhe fjalëve të saj.

Me çfarë blihet jeta e përherëshme?

Ai që mediton mbi dynjanë, do të vërejë se ka kaluar një kohë shumë shumë e gjatë, që nga koha kur ajo nuk ekzistonte fare. Gjithashtu kur e mendon largimin e tij prej saj, përsëri i duket diçka e largët, dhe bindet se qëndrimi në varre është akoma më i gjatë. Kur e mendon Ditën e Gjykimit, e cila zgjat plot 50 000 vite dhe kur mendon Xhenetin dhe Xhehenemin, kupton se ata nuk kanë fund.

Nëse i rikthehet për t'i bërë një përlllogaritje të thjeshtë qëndrimit të tij në këtë botë, ta zëmë se ka për të jetuar 60 vjet!³⁶ Nga këto, 30 vite i kalon në gjumë dhe 15 të tjera i

³⁶ Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) përcjell se Profeti alejhi selam ka thënë: Mosha e njerëzve të umetit tim do të jetë mes 60 apo 70 vjeç. Shumë pak do ta tejkalojnë këtë moshë. E përcjell Tirmidhiu me nr 3550, Ibn Maxheh me nr 4236, Ibn Hiban me nr 2467 dhe Hakimi në Mustedrak 2/427. Hafidh ibn Haxher në librin fet'h el Bari ka thënë: Senedi i tij është i mirë! Për këtë Hadith ibn Xheuzi ka thënë: Mosha e të parëve ishte e gjatë për shkak të qëndrimit të gjatë nëpër vende me natyrë të mirë dhe në momentin kur iu afruan vendbanimeve (qyteteve) u thanë: Nxitoini hapat (dmth janë më të ekspozuar ndaj epidemive vdekjeprurëse)! Për më tepër shih Dhejl Tabakat el Hanabile 1/421. Disa njerëz të mençur kanë thënë: Moshat ndahen në katër kategori, fëmijëria, rinia, plakja dhe pleqëria e thellë dhe kjo është etapa e fundit. Në shumicën e rasteve ajo vjen mes moshës 60 deri në 70 vjeç, atëherë

përkasin periudhës së fëmijërisë. Kur llogarit pjesën e mbetur, kupton se e shumta ka kaluar në epshe, ushqime, ngrënie dhe fitime. Nëse e ndajmë atë që i përket botës tjetër, aty ka për të gjetur syfaqësi dhe shkujdesje të theksuar.

Me çfarë blihet atëherë jeta e përhershme? Çmimi është i afishuar në orët dhe momentet që ne humbasim!

bie në sy dobësia dhe rënia e forcës. Njeriu duhet t'i përkushtohet çështjes së Ahiretit, sepse e ka të pamundur t'i rikthehet gjendjes së tij të mëparshme sa i takon forcës dhe zellit. Këtë e përmend Hafidh ibn Haxher në El Fet'h 11/240. Them: Mendo rreth fjalës së Profetit (alejhi selam) që thotë: Allahu i ka dalë borxhit një njeriu të cilit ia ka zgjatur jetën deri në moshën gjashtëdhjetë vjeçare. E përcjell Buhariu nga Ebu Hurejra (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) me nr 6419.

Vetëdija pas shkujdesjes

Biri im! Mos lejo që dëshpërimi për atë që ka kaluar, të të pengojë nga e mira. Shumë njerëz janë vetëdijësuar pas një gjumi tepër të gjatë.³⁷

Shejh Ebu Hakimi (Allahu e mëshiroftë)³⁸ më ka thënë: Në kohën e rinisë, angazhohesha në gjëra të kota dhe nuk ia hidhja sytë dijes. Por më erdhi Ebu Abdullahu (Allahu e mëshiroftë),

³⁷ Sa të bukura janë fjalët e ibn Xheuzit kur tregon për këtë fakt përmes këtij artikulimi mahnitës duke thënë: Fudejl bin Ijad më parë ishte i vdekur në injorancë; Ibn Ed'hem i vrarë nga epshet, ndërsa Sebt i shkatërruar në pasuri dhe Shebeliu rradhitej në ushtarët e Xhunejdit. Në surin (bririn) e suksesit u fry për herën e parë dhe varret e përhumbjes u çanë dhe një zë i lartë u dëgjua: Kështu Allahu i ngjall të vdekurit! Sh.p

³⁸ Ai është dijetari i madh, shembëlltëri Ebu Hakim, Ibrahim bin Dinar en Nehruani el Hanbeli njëri nga imamët e mëdhenj të Bagdadit, asket i devotshëm, i zgjedhur dhe i matur. Tek ai ktheheshin në dijen e trashëgimisë. Në vendin e quajtur Bab el Ezexh ai themeloi një shkollë dhe aty qëndronte duke bërë adhurime. Ai ishte i qetë, i matur dhe fitonte prej qepjes së rrobave. Për të qepur një këmishë ai merte vetëm dy monedha. Disa u munduan që ta zemëronin por nuk ia arritën. Ai u shërbente të sëmurëve; pleqtë i trajtonte me buzëqeshje. Dëgjimet e tij të hadithit ishin të sakta dhe ndërroi jetë në vitin 556 h. Kështu shprehet imam Dhehebiu në Sijeru Allami Nublea 20/396.

e më tha: Biri im! Unë nuk do të qëndroj gjithmonë me ty, prandaj merri njëzet dinarë dhe hap një dyqan buke që të fitosh. Unë i thashë: Çfarë janë këto fjalë? Më tha: Hap dyqan pëlhurash atëherë! Si m'i thua këto fjalë kur unë jam djali i krye/gjykatësit Abdullah Damaganit,³⁹ ia ktheva unë! Ai tha: Nuk po të shoh të interesuar pas dijes. Unë i thashë: Ma lexo mësimin tani në këtë moment. Ai ma lexoi mësimin dhe kështu unë fillova të merrem me kërkimin e dijes. Që nga ai moment, i gjithë preokupimi im ishte kërkimi i dijes. U përpoqa shumë dhe Allahu ma mundësoi atë.

Disa nga kolegët e Ebu Muhamed el Haluani (Allahu e mëshiroftë)⁴⁰ më kanë treguar se ky u ka thënë: Kur ndërroi

³⁹ Ai është dijetari mendjemprehtë; myftiu i Irakut; kryegjykatësi Ebu Abdullah Muhamed bin Ali bin Muhamed bin Hasen bin Abdul Uhab bin Haseuejhi ed Damagani el Hanefi. Ndërsa Damigani i përket një zone të madhe në Nisabur. Imam Dhehebiu thoshte: Ai zotëronte madhështi dhe hijeshi të bollshme. Mund të krahasohet me Kadiun Ebu Jusuf në kohën e tij. Tek pasardhësit pati dijetarë dhe gjykatës. Ai ndërroi jetë në vitin 478 dhe namazin e xhenzaes ia fali djali i tij kryegjykatësi Ebul Hasen. Biografia e tij është e shkruar në El Bidaje uen Nihaje, Sijeru Alami Nubela, El Kamil etj.

⁴⁰ Fakihu (juristi) Abdurrahman bin Muhamed bin Ali bin Muhamed el Haluani imami dhe fakihu i njohur. Mundhriu ka thënë: Ishte prej dijetarëve të Hanbelive dhe kishte njohje në fikh, tefsir dhe hadith. Ibn Rexhebi ka thënë: Kam lexuar me shkrimin e dorës së tij se ai ka shkruar sqarime për çështje që kanë të bëjnë me kundërshtimet e mëdha, gjithashtu ai ka shkruar edhe tefsirin e Kuranit në 41 pjesë. Për biografinë e tij, lexo Dhejl Tabakat el Hanabile të Ibn Rexhebit 1/221.

jetë babai im, unë isha 21 vjeç. Më njihnin si njeri që rri kot. Një ditë shkova në një proces gjygjësor ndaj disa njerëzve që banonin në një shtëpi, të cilën e kisha trashëguar nga babai im. Kur shkova, i dëgjova duke thënë: Erdhi dembeli; erdhi njeriu që rri kot! I thashë vetes: A kështu thonë njerëzit për ty? Shkova tek nëna ime dhe i thashë: Nëse të duhem për diçka, më gjen tek xhamia e shejh Ebul Hatabit.⁴¹ I qëndrova pranë dhe nuk dola prej aty derisa u bëra Kadi (gjykatës) dhe punova si gjykatës për një kohë të caktuar.

Them (Ibn Xheuzi): E kam parë atë me sytë e mi, duke dhënë fetva dhe duke u angazhuar me diskutime fetare!

⁴¹ Ai është dijetari i madh, imami dhe njeriu i përkushtuar, shejhu i Hanbelive Ebul Hatab Mahfudh bin Ahmed bin Hasen el Iraki, i cili ka ndërruar jetë në vitin 510 h. Hafidh Dhehebiu ka thënë: Ebul Hatabi ishte prej dijetarëve më të zgjedhur, i mirë dhe i sinqertë, me moral të lartë dhe i ëmbël në fjalët e tij. Ai ishte nga njerëzit më të zgjuar, ka transmetuar shumë e ka kërkuar hadithin dhe e ka shkruar atë. Ndërsa Ibn Rexhebi në Dhejl Tabakat el Hanbile 1/120 thotë: Ebul Hatabi ishte fakih i madh, hulumtues dhe kërkues i mprehtë në shumë çështje të fikhut dhe bazave të tij. Ai ka edhe çështje me të cilat është veçuar nga shokët e tij Pas kësaj ai përmendi disa prej këtyre çështjeve. Biografia e tij gjendet e shkruar në Siejru Allami Nubela, Në el Muntedham të Ibn Xheuzit El Kamil, Bidaje uen Nihaje dhe Dhejl Tabakat el Hanabile.

Metodikë edukative që duhet ndjekur gjatë ditë - natës

Biri im! Vija kusht vetes e kushtoji shumë rëndësi kohës së agimit të ditës e mos u preokupo me çështje që i përkasin kësaj dunjaje, pasi të parët tanë të mirë gjatë kësaj kohe nuk flisin e as nuk bisedonin për gjëra të kësaj dunjaje.⁴²

⁴² Atë kohë, kjo ishte këmbëngulja e tyre dhe metoda që ndiqnin. Ja përshembull: Hasan bin Atije, njëri nga njerëzit e besueshëm të Tabiinëve: Kur falte namazin e ikindisë, qëndronte në xhami duke përmendur Allahun e Lartësuar derisa Dielli të perëndonte. Ndërsa Shejhul Islam ibn Tejmije siç na tregon për të nxënësi i tij besnik Hafidh Ibn Kajjim el Xheuzije në librin Uabilu Sajjib fq 39,40: Një herë kishte prezantuar tek ai namazin e sabahut, më pas ishte ulur duke përmendur Allahun deri në mesditë, pastaj u kthye nga unë dhe më tha: Ky është ushqimi im, nëse nuk e konsumoj atëherë bien fuqitë e mia. Them: Prej gjërave më të rëndësishme që duhet të bëjë Muslimani pas namazit të sabahut, është kthimi i tij tek Allahu me gjithë qënien e tij, duke e përmendur me anë të dhikreve që janë ligjruar gjatë ditës, duke e bërë si diçka të përditshme dhe të mos i lërë asnjëherë. Pas kësaj le të shtojë sa të mundet prej dhikreve të tjera, leximit të Kuranit derisa të lindë Dielli. Për më tepër shih: Tarik el Hixhratejn të Ibn Kajim el Xheuzijes fq 271,272.

Kur të zgjohesh nga gjumi, thuaj: “Falenderimi i takon Allahut, i cili më ngjalli pasiqë kisha vdekur dhe vetëm tek Ai do të kthehem i do të tubohemi.” (Elhamdulilahi el-ledhij ahjani badema ematenij ue ilejhin nushur).⁴³

“Falenderimi i takon Allahut, që e mban Qiellin të mos bie mbi Tokën. Çdo gjë ndodh me lejen e Tij. Vërtetë Allahu është Falës dhe i Mëshirshëm me njerëzit. (Elhamdu lilahi el ledhij jumsiku semae en te teka’a alel erdi ila bi idhnihi innallahe bin Nasi le raufun rahijm).⁴⁴

Pastaj ngrihu për t’u pastruar dhe fali dy sunetet e namazit të sabahut.⁴⁵ Dil për në xhami me frikë-respekt dhe gjatë rrugës

⁴³ E përcjell Buhariu me nr 6312 nga Hudhejfja (Allahu qoftë i kënaqur prej tij). Muslimi me nr 2713 nga Bera bin Azib (Allahu qoftë i kënaqur prej tij). Hafidh ibn Haxheri në librin e tij Fet’h El Bari 11/114, ka thënë: Dhe tek ai do të tubohemi! Dmth: Tubimi dhe ringjallja e Ditës së Gjykimit dhe ngjallja pas vdekjes. Thuhet: Allahu i tuboi të vdekurit. Dmth: i ngjalli dhe ata u ngjallën.

⁴⁴ E përcjell Ebu Jala në Musnedin e tij 1791, Nesaiu në Amel el jeumi uel lejleh me nr 853,854, Ibn Sunni me nr 12, Ibn Hibani në sahihun e tij me nr 2362, të gjithë prej Ebi Zubejrit e ky nga Xhabiri. Ndërsa Mundhiriu në Tergib 1/416 ka thënë: E përcjell Ebu Jeala me sened të saktë. Ndërsa hadithin e ka saktësuar Hakimi sipas kushteve të vëna nga Muslimi dhe për këtë e ka miratuar edhe Dhehebiu. Hafidh ibn Haxher në librin Netaixh el Efker 10/120 thotë: Hadithi është hasen Garijb.

⁴⁵ Aishja (Allahu qoftë i kënaqur prej saj) tregon duke thënë: Profeti alejhi selam nuk kujdesej për ndonjë namaz vullnetar siç tregonte kujdes për dy rekatet e suneteve të sabahut. E përcjell Buhariu me nr 1169, Muslimi me nr 724. Gjithashtu transmetohet nga Aishja se

thuj: “O Zoti im! Të kërkoj me të drejtën e lutësit që ka ndaj Teje dhe me të drejtën e kësaj ecje që bëj për tek Ti. Vërtet unë nuk kam dalë për të treguar kryelartësi; nuk kam dalë për sy të botës e as për famë. Unë dola për t’u ruajtur nga hidhërimi Yt dhe duke shpresuar kënaqësinë Tënde. Unë të kërkoj që të më ruash nga zjarri dhe të m’i falësh gabimet, sepse ato nuk i fal askush tjetër përveç Teje. “Allahume ini eseluke bihak sailijne aljeke, ue bi hakki memshaje hadha, eni lem ehruxh bataran ue la rijaen ue la sumaten, haraxhtu ittikae sahatike ue ibtigae mardatike es eluke en tuxhirani minen Nari ue en tegfira lij dhunubi inehu la jegfirudhunube ila Ente.”⁴⁶

Profeti alejhi selam ka thënë: Dy rekatet e suneteve të sabahut janë më të vlefshme se dunjaja më çfarë ka brenda. E përcjell Muslimi me nr 725, ndërsa në një version tjetër thuhet: Këto dy rekate janë më të dashura për mua se e gjithë dunjaja.

⁴⁶ Hadithi është i dobët! E përcjell Ahmedi në Musned, Ibn Maxheh, Ibn Sunni ndërsa Busajri në librin Ez Zeuaid ka thënë: Hadithin e ka quajtur të dobët edhe Mundhiri në Tergijb si dhe shejhul Islam në libri Et Teuesul ue uesiljeh. Po ashtu shiko librin Et Teuesul Të Albanit si dhe Vargu i Haditheve të dobëta me nr 24, sepse aty e ka sqaruar shumë bukur shkakun e dobësisë së hadithit. Por, për ne është i mjaftueshëm hadithi i saktë të cilin e transmeton Muslimi me nr 763 nga Abdullah bin Abasi i cili tregon për natën që kishte fjetur tek halla e tij Mejmuna (Allahu qoftë i kënaqur prej saj) dhe përmendi hadithin e namazit të natës që kryente Profeti alejhi selam, pastaj vazhdoi duke thënë: Muezini thërriti ezanin për namazin e sabahut dhe i dërguari i Allahut doli për në namaz duke thënë: O Zoti im, vendos në zemrën time dritë, në gjuhën time dritë, vendos në dëgjimin tim dritë dhe në shikimin tim dritë, pas meje vendos dritë, para meje dhe sipër meje vendos dritë dhe poshtë meje dritë. O Zot më dhuro dritë!

Syno që gjatë namazit të jesh në të djathtë të imamit⁴⁷ dhe kur ta përfundosh namazin, thuaj: “La ilahe ila Allahu uahdehu la sherijke lehu, lehul Mulku ue lehul hamdu, juhji ue jumijt ue hue ala kuli shejin kadir. (Nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Allahut. Ai është i Vetëm dhe i Pashok. Atij i takon sundimi dhe falenderimi. Ai jep jetë dhe vdekje dhe Ai ka fuqi mbi çdo send). Këtë thuaje 10 herë.⁴⁸

⁴⁷ Imam Buhariu e ka titulluar një temë në Sahihun e tij me fjalët: Qëndrimi në të djathtë të xhamisë dhe imamit. Hafidh ibn Haxher në librin e tij Fethul Bari 2/213 ka thënë: Duket sikur ai (Buhariu) na sinjalizon për hadithin që transmeton Nesaiu me zinxhir të saktë nga Bera bin Azib i cili ka thënë: Kur faleshim pas Profetit alejhi salam kishim dëshirë të ishim në të djathtën e tij. Ndërsa Ebu Daudi përcjell nga Aishja një hadith me sened të mirë se Profeti alejhi salam ka thënë: Vërtetë Allahu dhe engjëjt e Tij bijnë në salavate për ata që falen në anën e djathtë të reshtave. Them: Shumë njerëz tregohen neglizhentë ndaj këtyre suneteve dhe veprave të virtytshme, saqë kam parë shumë prej vëllezërve që preferojnë të falen në anën e majtë të reshtave, pasi aty janë të vendosura freskueset e xhamive dhe kështu braktisin anën e djathtë të safit. Subhanallah, si mundet që njeriu të humbasë këtë mirësi të madhe nga lëvdata që Zoti dhe engjëjt e Tij bëjnë tek paria e lartë dhe kërkimin e faljes për ata që falen në anën e djathtë?!

⁴⁸ Hadithi është i saktë! E përcjell Ahmedi në Musned 5/415, nga Ebu Ejub el Ensari (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) dhe shejh Albani e ka konsideruar të saktë. Shih Sahih Tergijb me nr 656, Vargu i Haditheve të sakta me nr 113,114.

Pastaj thuaj: 10 herë Subhanallah, 10 herë Elhamdulilah dhe 10 herë Allahu Ekber.⁴⁹ Më pas lexo edhe ajetin Kursij.⁵⁰

Kërko nga Allahu që ta pranojë namazin, e nëse mundesh qëndro i ulur duke e përmendur Allahun e Lartësuar derisa Dielli të lindë dhe të ngrihet; pastaj falu aq sa mundesh, por nëse fal 8 rekate, kjo është gjë shumë e mire!⁵¹

⁴⁹ Hadithi është i saktë! E përcjell Ebu Daudi me nr 5065, Tirmidhiu me nr 3407 dhe Nesaiu 3/74 nga Abdullah bin Amër (Allahu qoftë i kënaqur prej tij). Senedin e këtij hadithi e ka saktësuar Neveviu në librin EL Edhkaru fq 142 dhe Hafidh ibn Haxher në librin El Futuhat er Rabanijeh 1/51.

⁵⁰ Hadithin e trasnemton Ibn Sunni me nr 12 nga Muhamed bin Humejr nga Muahmed bin Zijad el Elhani nga Ebu Umamete el Bahili nga Profeti alejhi selam se ka thënë: Kush e lexon ajetin Kursij pas çdo namazi, këtë njeri nuk e pengon nga hyrja në xhenet veçse vdekja. Mundhiu në librin Tergijb 2/261 ka thënë: Atë e transmeton Nesaiu dhe Taberaniu me zinxhirë, ku njëri prej tyre është i saktë. Ndërsa shejhu ynë Ebul Hasen ka thënë: Hadithi është sipas kushteve të Buhariut. Atë e transmeton edhe ibn Hibani tek libri i namazit dhe e ka saktësuar atë. Për më tepër shih Vargu i haditheve të sakta me nr 972. Dobi: Shejhul Islam Ibn Kajjim el Xheuzije në librin e tij Zadul Mead 1/304 thotë: Më kanë treguar për shejhun tonë Ebul Abas ibn Tejmijen (Zoti e mëshiroftë) se ai ka thënë: Nuk e kam lënë ndonjëherë pa thënë (ajetin Kursij) pas çdo namazi që kam falur!

⁵¹ Kjo bazuar në hadithin e Umu Hani (Allahu qoftë i kënaqur prej saj) e cila thotë: Në vitin kur u çlirua Meka unë vajta tek i dërguari i Allahut alejhi selam dhe ai ishte duke u larë. Kur mbaroi larjen, ai fali tetë rekate namaz dhe kjo ndodhi paradite (në duha). E përcjell Buhariu me nr 1176, Muslimi me nr 336, ndërsa në një version të Muslimit thuhet: Pastaj ai fali tetë rekate namaz duhaje (të paradites). Neveviu në komentin e Muslimit 4/29 thotë: Kjo frazë

përmban dobi përfituese dhe ajo është se namazi i duhasë është tetë rekatr dhe fakti që e vërteton këtë është fjala e saj: Namaz duhaje, ky është pohim i qartë se ky është numri i vendosur dhe i njohur për këtë namaz, ndryshe nga transmetimi tjetër që thoshte: Fali tetë rekate dhe kjo ndodhi paradite. Dobi: Dije se namazi i duhasë konsiderohet si namazi i të penduarve d.m.th atyre që kthehen nga hutia në vetëdije, nga mëkati në pendim. Numri më i pakët i këtij namazi është dy rekate dhe më e plota është të falet 8 rekate dhe mesatarja është të falen 4 rekate. Koha më e mirë e faljes së këtij namazi është kur shtohet nxehësia dhe Dielli të jetë ngritur plotësisht paradite dhe lejohet të falet që nga momenti kur ngrihet Dielli, e deri kur të jetë në kupë të Qiellit. Për më tepër shih Zad el Mead të ibn Kajjim el Xheuzije 1/341,360.

Dituria është më e vlefshme se çdo vepër vullnetare

Nëse e ke përgatitur mësimin gjatë kohës së paradites, fillo me faljen e tetë rekateve të Duhasë. Pastaj angazhohu në lexim dhe në shkrimin e librave deri në kohën e ikindisë.

Pas ikindisë kthehu tek mësimi yt deri në aksham.⁵² Pas akshamit fali dy rekate duke lexuar nga një xhuz në çdo rekat.

Kur të mbarosh namazin e Jacisë, rikthehu tek mësimet

⁵² Dije, (Allahu më mëshiroftë mua dhe ty) se ndryshimi i programit ditor, qoftë në lutje, dhikër apo lexim Kurani, apo dije të dobishme, istigfar gjatë natës apo ditës, të gjitha këto ndryshojnë në varësi të gjendjeve që kanë njerëzit. Në librin Muhtesar Minhaxh el Kasidin fq 82 thuhet: Dije se udhëtari që ka marrë udhën për në botën tjetër nuk përjashtohet nga gjashtë mundësi: Ose është adhurues, ose është dijetar që u mëson të tjerëve, ose prijës udhëheqës, ose zanatçi ose i zhytur në dashurinë për Allahun i preokupuar me të nga të tjerët. Pas këtyre fjalëve ai fillon dhe sqaron secilin sipas gjendjes së tij, prandaj lexoje sepse është e dobishme dhe e rëndësishme për të kuptuar se rasti tek porosia e ibn Xheuzit për djalin e tij është në përputhje me nxënësin që është preokupuar totalisht me dijen dhe i janë lehtësuar rrugët për të marrë prej saj. Zoti e di më së miri!

e tua,⁵³ pastaj shtrihu për të fjetur në anën e djathtë⁵⁴ dhe thuaj: 33 herë Subhanallah, 33 herë Elhamdulilah dhe 34 herë Allahu Ekber.⁵⁵ Pastaj lutu duke thënë: “Allahume kini

⁵³ Hafidh ibn Xheuzi në librin e tij El Hath ala hifdhil ilmi fq 35 duke sqaruar mënyrën e memorizimit thotë: Prej mënyrave është përsëritja e shpeshtë dhe njerëzit në këtë dallojnë prej njëri tjetrit, sepse tek dikush mund të qëndrojë e memorizuar ajo që ka mësuar me pak përsëritje e dikujt tjetër i duhet shumë përsëritje që ta memorizojë si duhet atë që mëson. Prandaj njeriu duhet që pas memorizimit të përsërisë njohuritë me qëllim që t'i mbeten, ndërsa Profeti alejhi selam thoshte: Jini në kontakt të vazhdueshëm me Kuranin sepse ai largohet më shpejt nga kraharori, sesa deveja kur lihet zgjidhur. Them: Hadithi është i saktë e përcjell Buhariu me nr 5033, Muslimi me nr 791 nga Ebu Hurejra Allahu qoftë i kënaqur prej tij).

⁵⁴ Për më tepër shih Zadul Mead 3/239, ndërsa tek Buhariu dhe Muslimi transmetohet nga Bera bin Azib se Profeti alejhi selam ka thënë: Kur të shkosh për në shtratin tend, merr abdes ashtu sikurse merr për namaz, pastaj shtrihu nga ana e djathtë dhe thuaj: O Zoti im! Shpirtin e dorëzova tek Ti, fytyrën time e drejtova drejt Teje, çështjen time e lashë në dorën Tënde dhe tek Ti u strehova me frikë dhe shpresë sepse nuk ka strehim e as shpëtim veçse tek Ti. Unë i besova librit të cilin e ke zbritur, dhe profetit që ke dërguar. Le të jenë këto fjalët e fundit para se të flesh sepse nëse vdes atë natë ke vdekur në natyrën e pastër Islame.

⁵⁵ Bazuar në hadithin që transmeton Buhariu me nr 6318 dhe Muslimi me nr 2727, nga Aliu (Allahu qoftë i kënaqur prej tij) se Profeti alejhi selam i kishte thënë atij dhe Fatimes (Allahu qoftë i kënaqur prej saj): Kur të shkoni në shtratin tuaj dhe shtrihen për të fjetur, thoni 33 herë Allahu Ekber, 33 herë subahnallah dhe 33 herë elhamdulilah. Në një version tjetër thuhet: 34 herë subhanallah ndërsa në një tjetër 34 herë Allahu Ekber. Aliu thoshte: Nuk i kam

adhabeke, jeume texhmau ibadeke.” (O Zot im! Më ruaj nga dënimi yt ditën kur t’i tubosh robërit e Tu).⁵⁶

Kur të hapësh sytë pas gjumit, dije se trupi e ka marr pjesën e nevojshme të pushimit (rehatisë),⁵⁷ prandaj ngrihu, merr abdes dhe falu në errësirën e natës aq sa mundesh. Filloje me dy rekate të lehta dhe të shpejta, pastaj me dy rekate të tjera, ku të lexosh dy xhuze të plota nga Kurani. Pastaj rikthehu përsëri tek mësimet e dijes, sepse **“Dija është më e vlefshme se çdo vepër vullnetare!”**⁵⁸

lënë që nga momenti që kam dëgjuar Profetin alejhi selam. I thanë: Edhe natën e Siffinit? Ai tha: Edhe natën e Siffinit nuk i kam lënë.

⁵⁶ Hadithi është i saktë! E përcjell Ebu Daudi me nr 5045, Ibn Sunni me nr 7337, En Nesai me nr 452, nga Hafsa Nëna e besimtarëve (Allahu qoftë i kënaqur prej saj), e cila tregon se Profeti alejhi selam kur donte të flinte, vendoste dorën e djathtë poshtë faqes së tij dhe thoshte: “Allahume kini adhabeke, jeume texhmau ibadeke.” (O Zot im, më ruaj nga dënimi yt ditën kur t’i tubosh robërit e Tu). Këtë e thoshte tre herë. Hadithin e ka konsideruar të mirë Ibn Haxheri në librin e tij Netaixhu el Efkar fq 193.

⁵⁷ Sa i përket udhëzimit të Profetit kur ngrihej nga gjumi, duhet të dimë se ai zgjohej kur këndonte gjeli dhe në atë moment falenderonte Allahun dhe e madhëronte Atë, lutej dhe pastaj lante dhëmbët me mizvak. Pastaj merrte enën për të marë abdes dhe pas abdesit falej dhe lutej duke e lëvdur dhe duke shpresuar tek Ai, me frikë dhe me shpresë. Ku mund të ketë ruajtje më të mirë për shëndetin e trupit, zemrës, shpirtit dhe forces, qoftë në këtë botë apo në botën tjetër më të mirë se kjo? Shih Zadul Mead 4/246.

⁵⁸ Këtë e kanë pohuar shumë prej dijetarëve si Zuhriu, Sufjan eth Theuri, Ebu Hanifja, Shafiu etj. Për më tepër mund të lexosh

komentin e hadithit të Ebu Derdas të bërë nga ibn Rexhebi fq 96-sepse këtë çështje e ka sqaruar në mënyrë akademike të drejtë dhe nxënësi i dijes duhet ta kuptojë dhe ta ketë si program gjatë kërkimi të dijes. Ibn Rexhebi thotë: Në këtë çështje ka kundërshtime se kush është më e vlefshme, kërkimi i dijes apo namazi nafie; dhikri dhe leximi i Kuranit? Ai që në kërkimin e tij të dijes është i singertë me Allahun dhe ka zgjuarsi të mirë, për këtë kategori dija është më parësore, por duke patur hise edhe në namaze dhe adhurime të tjera. Nëse shikon dikë të zellshëm në kërkimin e dijes dhe nuk ka hise na dhurime, në fakt ky është dembel i ulët dhe nuk është i singertë në nijetin e tij. Ndërsa ai që mësimin e hadithit apo të fikhut thjeshtë e ka dëshirë, për këtë adhurimi është më i mirë dhe mes këtyre ai duhet të zgjedhë më të mirën. Kjo është ndarje e përgjithshme sepse vallahi shumë pak kam parë njerëz të singertë në kërkimin e diturisë.

Kujdes nga epidemitë dhe pengesat

Qëndro larg përzierjes me njerëzit, sepse ky është fillimi i çdo të mire.⁵⁹ Kujdes nga shoqëruesi i keq! Le të jenë librat dhe leximi i historisë së selefëve shoqëruesit e tu!

⁵⁹ Imam Buhariu e ka titulluar një kapitull në sahihun e tij: Mos-përzierja është rehati nga qëndrimi me të këqinjë. Dije se kundërshtimet e dijetarëve rreth kësaj çështjeje ngjasojnë me kundërshtimin që ata kanë rreth dispozitës së martesës dhe qëndrimit i pamartuar dhe se kjo ndryshon në varësi të gjendjes dhe personave. Ajo që duhet ditur është se mospërzierja e atij që ska dituri, është fatkeqësi që kthehet kundra tij. Kur janë pyetur disa dijetarë për mospërzierjen që bën injoranti kanë thënë: Është idiotësi dhe fatkeqësi për të. Kur u thanë: Po mospërzierja e dijetarit? Ata kanë thënë: Ç'keni ju me të? Lëreni sepse është i pajisur me atë që i nevojitet derisa ta takojë Zotin e tij. Imam El Hatabi ka shkruar një libër madhështor rreth Uzles (veçimit nga njerëzit) dhe në fund të librit në faqen 117,118 duke e përmbledhur fjalën rreth uzles ai thotë: Mënyra e duhur në këtë temë është që të mos i privosh njerëzit nga një detyrim që atyre u nevojitet, edhe nëse nuk ta kërkojnë atë dhe të mos zhytesh me ta në të kotën që nuk e ke detyrë, edhe nëse të ftojnë për tek ajo. Sepse ai që angazhohet me gjërat që s'i nevojiten, ka për të braktisur ato që i nevojiten. Ai që tretet në të kotën, ka për t'u ngrirë nga e vërteta. Prandaj qëndro me njerëzit vetëm aty ku ka mirësi, ndërsa në rast të kundërt, qëndro larg tyre. Ki kujdes që të jesh mes tyre prezent, por në realitet i munguar, ose i dijsëm por duke bërë sikur nuk di gjë!

Mos u preokupo pas një njohurie të caktuar, derisa ta kesh mësuar mirë atë që ke nisur më parë. Mëso nga historitë e njerëzve të mirë në dije dhe vepra dhe kurrë mos u kënaq me pak (në ambiciet e tua)!

Një poet thoshte:

*Në mangësitë njerëzore,
asgjë më te keqe nuk kam parë
Se rasti i të aftit kur punën
dhe detyrën se bën të plotë*

Mbaje mend se kjo dije i ngre në shkallë të lartë edhe njerëzit e rëndomtë. Shumë prej dijetarëve nuk ishin të fisëm, madje nuk kishin as fizionomi të bukur.

Ata bin Ebi Rabah⁶⁰ ishte i zi dhe shumë i shëmtuar.

⁶⁰ Ata bin Ebi Rabah Eslem. Imam Dhehebiu për të thoshte: Imami dhe shejhu i Islamit, Myftiu i haremit të Qabes Ebu Muhamed el Kurashi meulahum el Mekki. Thuhet se ai u përkiste atyre që i dhanë lirinë nga fisi Xhumah. Ai lindi në El Xhened dhe u rrit në Mekë, lindi gjatë udhëheqjes së Othmanit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij). Ata bin Ebi Rabah ishte i zi, me një sy, me hundë të nxjerrë, i paralizuar në një pjesë të trupit, i çalë. Pas kësaj u verbua e megjithatë ishte i besueshëm dhe fakih, dijetar me njohuri të shumta në hadith. Ai ishte njeriu më i ditur rreth riteve dhe dispozitave të haxhit. Biografia e tij gjendet tek Ibn Seadi në Tabakat 5/467, Tehdhib el Kemal, Sijeru Alami Nubela, El Bidaje uen Nihaje etj. Ndërsa këtë ndodhi e përcjell Hatib el Bagdadi në librin e tij El Fakih uel Mutefekih 1/31 duke e titulluar: Përmendja e atyre sklevërve që janë ngritur me dije dhe janë ulur në mexhlistet e mbretërve.

Sulejman bin Abdul Meliku⁶¹ i cili ishte Halife (udhëheqës) atë kohë, vajti tek Ata bin Ebi Rabah dhe me vete kishte edhe dy djemtë e tij. Ata u ulën dhe filluan ta pyesnin për ritet e Haxhit. Ai u fliste dhe kokën e mbante nga ana tjetër. Halifja u tha dy djemve të tij: Ngrihuni dhe mos përtoni e as mos u dembelosni nga kërkimi i dijes, sepse nuk e harroj poshtërimin që na bëri ky skllav i zi!

Edhe Hasen el Basri ka qenë rob⁶², po ashtu ibn Sirini,⁶³

⁶¹ Sulejman bin Abdul Melik bin Meruan bin Hakem bin el As bin Umejeh Halifja Ebu Ejub el Kurashi el Emeuij. Ai mori fronin pas vëllait të tij Uelidit në vitin 96 hixhri dhe ndërroi jetë në vitin hixhri. Udhëheqja e tij zgjati dy vite e nëntë muaj e njëzet ditë. Ibn Sirini ka thënë: Allahu e mëshiroftë Sulejmanin sepse e filloi udhëheqjen me ngjalljen e faljes së namazit (në kohë) dhe e mbylli atë duke lënë pas tij si udhëheqës Omer bin Abdul Azizin. Biografia e tij është e shkruar në El Bidaje uen Nihaje, Tarijh Taberi, El Kamil ibn Ethir, Sijeru Alami Nubela etj.

⁶² Ai është Hasen bin Ebil Hasen jesar el Basri Ebu Seid, rob që kishte marrë lirinë nga Zejd bin Thabit. Ai ishte shembëlltyra e dijetarëve dhe asketëve dhe një nga emrat më të njohur të Tabiinëve. Ndërroi jetë në vitin 110 hixhri. Ejub Suhtejani thoshte: Po të qëndroje me Hasen el Basriun do bindeshe se nuk je ulur me ndonjë fakih më përpara. Ndërsa Ebu Xhafer el Bakir thoshte: Fjalët e tij ngjasojnë me fjalët e Profetëve. Biografia e tij është e shkruar tek El Bidaje uen Nihaje, Tabakat ibn Sead, Sijeru Alami Nubela, Zuhdi (imam Ahmed) etj. Ndërsa Ibn Xheuzi ka shkruar një libër encas për historinë dhe vlerat e këtij imami!

⁶³ Ai është Muhamed bin Sirin imami dhe shejhu i Islamit Ebu Bekr el Ensari el Enesi el Basri rob i liruar nga Enes bin Malik sahabiu i njohur dhe shërbëtori i Profetit alejhi selam. Ai ndërroi jetë në vitin 110. Ebu Auaneh thoshte: E pashë Muhamed bin Sirinin në treg

Mekhuli⁶⁴ dhe shumë të tjerë. Ata u nderuan (u vlerësuan) për shkak të dijes dhe devotshmërisë.

dhe kushdo që e shihte fillonte të përmendte Allahun e Lartësuar. Për biografinë e tij shih: Tabakat ibn Sead, El Hiljeh, Tarih Bagdad, Sijeru Alamin Nubela, el Bidaje uen Nihajeh etj.

⁶⁴ Mekhuli, Dijetari i Shamit! Mekhul bin Ebi Muslim, Shehrab bin Shadhil bin Sened. Mekhuli i kap rob në Kabul dhe historianët kanë rënë në kundërshtime se kush e ka liruar atë nga robëria. Disa kanë thënë se është liruar nga një grua prej Hudhejlit dhe kjo mund të jetë më e sakta. Ai numërohet nga Tabiinët dhe ka ndërruar jetë në vitin 112. Ebu Hatim thoshte: Në Sham nuk ka më të ditur se Mekhuli. Bigorafinë e tij e gjen tek Tabakat ibn Sead, Hilejtu el Eulija, Tehdhijb el Esma, Sijeru Alamin Nubela, El Bidaje uen Nihaje etj.

Fisnikëria e shpirtit

Biri im! Ruaje sa të mundesh fisnikërinë tënde dhe mos e ekspozo ndaj kënaqësive të dunjasë dhe ndjekësve të saj. Kënaqu me atë që ke, sepse do ndihesh krenar!⁶⁵ Është thënë: Kush kënaqet me bukën e tij, kurrë s'ka për t'u ndier i robëruar.

Një Beduin kaloi në Basra dhe pyeti: Kush është zotëria i kësaj qyteze? Ata i thanë:

Hasan el Basriu! Ai u tha: Si ia arriti të bëhej zotëria i saj? Ata i thanë: Hoqi dorë nga dunjaja e njerëzve, ndërkohë që ata kishin shumë nevojë për dijen e tij.⁶⁶

⁶⁵ Në komentin e hadithit të Ebu Derdas ibn Rexhebi në faqen 150-152 thotë: Ai që përhap dijen tek njerëzit dhe u flet atyre, duhet të jetë i ruajtur nga ajo që njerëzit posedojnë. Nuk duhet të lakmojë në pasuritë e tyre dhe as që t'i bëjë për vete. Ai le të përhapë dijen për hir të Allahut dhe të ruhet nga njerëzit me devotshmëri, sepse të jepesh pas dunjasë dhe ta lakmosh atë, është e shëmtuar, ndërsa tek dijetarët është akoma më e shëmtuar.

⁶⁶ Këtë ndodhi e përmend Ibn Rexhebi në komentin e hadithit të Ebu Derdas Kush niset për të kërkuar dijen fq 153. Allahu e mëshiroftë Hasen el Basriun i cili thoshte: Vërtetë çdo send ka shëmtinë e vet dhe shëmtia e dijes është lakmia. Sa të bukura janë fjalët e imam Hatabit, i cili në librin El Uzletu fq 235 kur flet për Hasen el Basriun thotë: E kush mund të jetë sot si Hasen el Basriu, në këshillat e tij të singerta dhe porsitë e tij goditëse. Nëse brendia jonë do të ishte e pastër, atëherë edhe këshilla do e bënte ndikimin e saj, por Allahu na përmirësoftë e i përmirësoftë edhe prijësit tanë, sepse prishja e tyre vjen si rezultat i mëkateve tona.

Biri im! Ti duhet ta dish se unë babain e kisha të pasur. Pas vdekjes, ai la shumë pasuri, por kur u rrita, më dhanë gjithsej 20 dinarë dhe 2 shtëpi, dhe më thanë: Kjo është e gjithë trashëgimia e babait tënd! Unë i mora dinarët dhe i harxhova në blerjen e librave. Dy shtëpitë i shita dhe çmimin e tyre e shpenzova në rrugën e dijes dhe nuk më mbeti asgjë prej pasurisë.⁶⁷ Babai yt, kurrë nuk është poshtëruar në rrugën e tij për dije! Kurrë nuk është sorollatur nëpër vende siç bëjnë disa (predikues) të tjerë dhe kurrë nuk i ka dërguar dikujt letër për t'i kërkuar ndihmë. E megjithatë, punët e tij ecën shumë mirë, sepse: **“Atij që i frikësohet Allahut, Ai do t'i gjejë rrugëdalje (nga çdo vështirësi) dhe do t'i japë risk prej nga nuk e pret.”** [Talak 2-3].

⁶⁷ Hatib el Bagdadi në librin el Fekijh uel Mutefekih 2/94 përcjell një thënie të imam Shafiut me sened të saktë se ai (Allahu e mëshiroftë) ka thënë: Kërkuesi i dijes ka nevojë për tre gjëra: E para: Jetë të gjatë. E dyta: Rrizk të bollshëm dhe e treta: Zgjuarsinë. Pas këtyre fjalëve Hatib el Bagdadi thotë: Sa i përket jetëgjatësisë, ai ka për qëllim vazhdimësinë në kërkimin e dijes. Ndërsa me rrizk të bollshëm, ai synonte dhe kishte për qëllim që nxënësi të mos merret me zanate dhe punë të tjera, e nëse e vë në efikasitet të kënaqurisë me atë që ka, kjo i mjafton ndaj shumë gjërave. E nëse Allahu i jep zgjuarsinë, atëherë kjo është shenja e lumturisë së tij dhe fakti i arritjes së shpejtë tek synimi i tij.

Kurdo që realizohet devoshmëria, ke për të parë vetëm mirësi

Biri im! Kurdo që arrin devoshmërinë, ke për të parë vetëm mirësi! Njeriu i devotshëm nuk punon për t'u dukur tek njerëzit dhe nuk ekspozohet në ato gjëra që e dëmtojnë fenë e tij.

Ai që kujdeset për kufijtë e Allahut, Allahu ka për ta ruajtur atë. I dërguari i Zotit (alejhi selam) i tha ibn Abasit (Allahu qoftë i kënaqur prej tij): “Kije ndërmend Allahun sepse Ai do të të ruajë ty; kije ndërmend Allahun dhe Atë do ta gjesh para teje (do të mbrojë dhe do të ndihmojë).”⁶⁸

⁶⁸ Hadithi është i saktë! E përcjell imam Ahmedi 1/293, Tirmidhiu me nr 2516 dhe e ka cilësuar si Hasen Sahih dhe i tillë është. Po ashtu e ka saktësuar shejh Albani në Suneh ibn Ebi Asim me nr Hadithi ka rrugë të ndryshme transmetimi, imam Ibn Rexhebi ka një koment tepër të dobishëm rreth këtij hadithi dhe e ka quajtur: Nuru el Iktibas. Ibn Xheuzi (autori i kësaj porositë) në librin Gjuetia e Meditimeve ka thënë: Kam menduar gjatë rreth këtij hadithi. Më ka lënë pa fjalë dhe gati sa nuk fillova të flas me vete! Pastaj tha: Sa e dhimbshme është injoranca rreth këtij hadithi dhe kuptimi i pakët rreth frazave të tij. Prandaj të këshilloj që t'i kthehesh komentit të këtij hadithi, sepse përmban porosi madhështore e rregulla të përgjithshme, nga më të rëndësishmet që kanë të bëjnë me fenë!

Biri im! Junusin (alejhi salam), Allahu e shpëtoi nga vështirësia më e madhe, në momentin kur brendinë e shpirtit e kishte të mire.

Allahu i Lartësuar thotë: **“Dhe, po të mos ishte nga ata që i luten Allahut, me siguri do të mbetej në barkun e saj deri në Ditën e Ringjalljes.”** [Safatë 143-144].

Ndërsa Faraoni, për shkak se ishte shpirt-zi, gjatë vështirësisë nuk gjeti shpëtim. Prandaj iu tha: **A tani po beson ndërkohë që më parë refuzove dhe kundërshtove?!** [Junus 91].

Prandaj përgatitu me vepra të mira prej devotshmërisë, sepse do ta shohësh ndikimin e saj.

Në një hadith thuhet: Çdo djalosh që i frikësohet Zotit gjatë rinisë, Allahu ka për ta lartësuar në moshën e pleqërisë.⁶⁹

Allahu i Lartësuar thotë: **“Kur Jusufi arriti moshën e pjekurisë, Ne i dhamë aftësinë e të gjykuarit dhe dituri. Kështu i shpërblejmë Ne punëmirët.”** [Jusuf 22].

Gjithashtu ka thënë: **“Atë që ruhet (nga gjynahet) dhe bëhet i durueshëm, Allahu e shpërblen, se Ai kurrë nuk ia humb shpërblimin punëmirëve”.** [Jusuf 90].

Dije se pastërtia e plotë (e shpirtit) është mospërfillja e haramit, frenimi i gjuhës nga fjalët e panevojshme, ruajtja e

⁶⁹ Hiljetu el Eulija 4/139.

kufijve të Allahut dhe të dhënit përparësi kënaqësisë së Zotit para dëshirave të shpirtit.

Ti e di shumë mirë rastin e atyre tre personave që u strehuan në shpellë dhe që një shkëmb u bllokoi portën e shpellës. Njëri prej tyre (u lut) tha: O Zoti im! Unë kisha dy prindërit e moshuar dhe fëmijët e mi. Qëndroja para derës së prindërve të mi që t'i ushqoja me qumësht, para se t'i ushqoja fëmijët e mi. Nëse këtë vepër e kam bërë për hatrin Tënd, atëherë na e largo këtë vështirësi! Dhe kështu shkëmbi lëvizi një të tretën.

Tjetri tha: O Zoti im! Unë kisha një punëtor, që u zemërua, pasi pagesën e tij mujore

e vura në punë. Ai erdhi një ditë dhe më tha: A nuk po i frikësohesh Zotit? Ma jep pagën time! Unë i thashë: Shko tek ato bagëti dhe merri të gjitha! Nëse këtë e kam bërë për Ty, atëherë na e largo këtë vështirësi! Shkëmbi lëvizi dy të tretat.

I treti tha: O Zoti im! Unë isha i lidhur shumë pas një vajze dhe në momnetin kur iu afrova, më tha: Frikësoju Zotit dhe mos i tejkalo kufijtë (mos kryej marrëdhënie intime) pa të drejtë! Unë u largova prej saj. Nëse kjo që bëra ishte për hatrin Tënd, atëherë na e largo këtë vështirësi. Shkëmbi lëvizi plotësisht dhe ata dolën nga shpella.⁷⁰

⁷⁰ E përcjell Buhariu me nr 2272, Muslimi nga Ibn Omeri (Allahu qoftë i kënaqur prej tij).

Sufjan Eth Theuriun (Allahu e mëshiroftë)⁷¹ e panë në ëndërr dhe i thanë: Çfarë bëri

Zoti me ty? Ai tha: Kur më vendosën në varr, e pashë veten para Zotit të gjithësisë.

U afrova dhe aty dëgjova një zë duke thënë: Sufjani? Po Sufjani, u përgjigja unë! Më tha: A të kujtohet ajo ditë kur i dhe përparësi Allahut para epshit tënd? Po, i thashë unë! Kjo që ke bërë, të tërhoqi dhe të futi në xhenet.

⁷¹ Ai është Sufjan bin Seid bin Mesruk eth Theuri Ebu Abdullah el Kufi. I besueshëm, hafidh dhe fakih, adhurues dhe imam që meret si argument. Ai ndërroi jetë në vitin 261 hixhri. Ishte nga njerëzit më asketë në kohën e tij, aq sa çështjet e dunjasë nuk përmendeshin nëpër mexhliset e tij. Thuhet se në kohën e tij nuk ka patur njeri që i frikësohej Zotit më shumë se ky njeri apo që të kishte hijen e këtij burri. Hafidh Dhehebiu në librin Tedhkiratu el Hufadh 1/206 ka thënë: Virtytet e këtij imami janë të mbledhura në një vëllim të Ibn Xheuzit. Unë e kam thjeshtuar duke sjellë një pjesë të këtyre virtyteve të bukura në librin tim Historia e Islamit. Biografinë e këtij imami të nderuar e gjen tek Hiljetu el Eulija, Sijeru Alami Nubela dhe Historia e Bagdadit.

Historitë e të parëve tanë të mirë

(Selefus Salih)

Biri im! Ambicia jote duhet të synojë gjithmonë përsosmërinë! Disa njerëz u radhitën dhe u dalluan si asketë e disa të tjerë u angazhuan me dije, por shumë pak njerëz u dhanë mbas dijes së plotë dhe adhurimit të plotë.

Dije se unë kam lexuar shumë për jetën e Tabiinëve dhe atyre që erdhën më pas dhe nuk kam parë më të përsosur në vlera se këta katër burra: Seijid bin Musejib,⁷² Hasen el Basri, Sufjan Eth Theuri dhe Ahmed bin Hanbel⁷³ (Allahu qoftë i kënaqur prej tyre).

⁷² Seijid bin Musejib, Ebu Muhamed el Kurashi el Mahzumi imam i madh, dijetari i Medines, kreu i Tabiinëve në kohën e tij. Ndërroi jetë në vitin 73 hixhri. Hafidh Dhehebiu në Sijeru Alami Nubela 4/219 thotë: Ai u shqua në dije dhe në punë. Për biografinë e tij shih Hiljetu el Eulija, Tedhkiratu el Hufadh, dhe Tabakat ibn Sead. Ndërsa Ibn Xheuzi ka shkruar një libër në dy vëllime për jetën e këtij imami siç e ka përmendur Dhehebiu në librin e tij Sijer 21/369.

⁷³ Imam Ahmed bin Hanbel, ky imam edukator, i sinqerti i dytë i cili rezistoi gjatë sprovës dhe vështirësisë. Ai u sprovua në fitnen e Kuranit në periudhën e prijësit Memun. Ai i rezistoi kësaj sprove dhe nuk pranoi që Kurani të ishte i krijuar dhe kështu arriti shkallë të lartë në këtë botë dhe në botën tjetër. Për këtë imam, Ibn XHeuzi ka shkruar një libër, ku ka përmendur vlerat, dijen dhe historinë e tij. këto i ka mbledhur në një libër shumë të bukur.

Ata ishin burra të vërtetë, me ambicie e synime të larta, ndryshe nga ne. Tek selefët, ka pasur shumë njerëz që ushqenin ambicie të larta në vetet e tyre. Nëse dëshiron të njihesh me gjendjen e tyre, atëherë lexo librin tim “Sifetu Safueh”⁷⁴. Nëse ke dëshirë, medito në jetën e Sejd bin Musejibit, Hasenit, Sufjanit dhe Ahmed bin Hanbelit (Allahu qoftë i kënaqur me ta),⁷⁵ sepse për secilin kam shkruar një libër më vete.

⁷⁴ Ky libër trajton historitë e të parëve tanë të mirë! Është botuar disa herë nga shtëpi të ndryshme në Egjipt, Siri, Liban etj. Në gjuhën shqipe ky libër akoma nuk është përkthyer! Sh.p

⁷⁵ Ibn Rexhebi në komentin e hadithit të Ebu Derdas fq 52,53 i ka cilësuar këta dijetarë si edukatorë dhe dijetarë që synojnë botën tjetër.

Memorizimi i Dijes është kapitali yt më i çmuar

Biri im! Ti e di se unë kam shkruar rreth 100 libra.⁷⁶ Mes tyre është “Tefsiri i madh i Kuranit” në 20 vëllime.⁷⁷ Në histori

⁷⁶ Ndoshta këto fjalë datojnë me kohën kur ai i ka shkruajtur këto rreshta sepse realisht ai ka shkruar më shumë se kaq. Shejhl Islam Ibn Tejmije ka përmendur më shumë se 1000 libra të Ibn Xheuzit. Ndërsa Dhehebiu ka thënë: Nuk di të ketë ndonjë dijetar që të ketë shkruajtur sa ky burrë! Për emrat e librave që ka shkruar ibn Xheuzi lexo në Sijer Alami Nubela dhe Dhejl Tabakat el Hanabile. Ndërsa Profesor Abdul Hamid Aluxhi ka shkruar një libër me titull Shkrimet e Ibn Xheuzit. Por duhet ditur se pas këtij libri janë shkruar shumë të tjerë ku hedhin dritë rreth këtyre librave. Allahu u mundësoftë Muslimanëve që ta nxjerrin në dritë këtë pasuri të madhe dhe të çmuar.

⁷⁷ Imam Dhehebiu në Sijeru Alami Nubela 21/368 thotë: Ai shkroi në Tefsir librin el Mugni në shumë vëllime pastaj e thjeshtoi në katër vëllime duke e quajtur Zadul Mesir. Ndërsa Ibn Rexhebei në Dhejl Tabakat el Hanabile 1/416 thotë: Libri el Mugni në Tefsir ishte në 81 vëllime, ndërsa libri Zadul Mesir fi ilmi Tefsir ishte në katër vëllime. Libri Zadul Mesir është botuar nga Mekteb el Islami në 9 vëllime nën mbikqyrjen dhe reçensimin e Zuhejr Shauish.

po ashtu kam shkruar rreth 20 vëllime, librin “Tehdhijb el Musned” në 20 vëllime dhe shumë libra të tjerë të mëdhenj dhe të vegjël, në 5, 3 apo 4 vëllime, apo edhe më shumë apo më pak.

Të mjaftojnë këto emra librash dhe s’ke nevojë të huazosh libra nga të tjerët, apo të angazhohesh me shkrimin e tyre. Ajo që të kërkohet është memorizimi, sepse ai do të jetë kapitali yt dhe vënia e tij në punë, është fitim për ty.

Bëhu i sigurtë në mbështetjen tënde tek i Vërteti i Lartësuar dhe ruaji kufijtë e Tij. Sepse Allahu i Lartësuar ka thënë: “Nëse e ndihmoni Allahun, edhe Ai do t’ju ndihmojë.” [Muhamed 7].

“Prandaj, më kujtoni Mua (me namaz e lutje) që Unë t’ju kujtoj (me shpërblime).” [El Bekare 152].

“Përbushni premtimin që Më keni dhënë, që edhe Unë të përbush premtimin që ju kam bërë (për t’ju futur në Xhenet).” [El Bekare 40].

Ki kujdes që të mos jesh prej atyre që e nxënë dhe përcvetësojnë dijen sa për t’u dukur, pa e vënë në praktikë mesazhin e saj, sepse shumë nga ata që dergjen në dyert e udhëheqësve dhe pas njerëzve të dunjasë, e braktisën punën sipas dijes e kështu u privuan nga begatia dhe dobia e saj.

Dija dhe puna ndërthurren

me njëra – tjetrën

Biri im! Mos u angazho pas adhurimit dhe të largohesh nga dija.⁷⁸ Shumë prej asketëve dhe sufistëve e humbën rrugën e drejtë në momentin kur vepruan pa qenë të pajisur me dije!⁷⁹

⁷⁸ Ibn Xheuzi (Allahu e mëshiroftë) në librin Telbis Iblis fq 190 ka thënë: Mashtrimi i parë që shejtani u ka bërë disa adhuruesve, është fakti se ata i dhanë përparësi adhurimit para dijes, ndërkohë që dija është më e mirë se adhurimet vullnetare. Sh.p

⁷⁹ Ibn Abdul Berr përcjell në Xhami bejanil ilmi fq 54, po ashtu Hatib el Bagdadi në librin El Fekijh uel Mutefekih 1/19, dhe ibn Ebi Shejhbeh në Musanef 13/470 se Omer bin Abdul Azizi ka thënë: Ai që vepron pa dije, ka për të prishur më shumë se çka për të ndrequr. Gjithashtu ibn Abdul Berr në faqen 215, si dhe ibn Ebi Shejhbeh në Musanef 13/499 se Hasen el Basri (Allahu e mëshiroftë) ka thënë: Kërkoje diturinë deri në atë masë sa të mos e dëmtosh adhurimin. Po ashtu praktikojë adhurimin deri në atë masë sa të mos dëmtosh marrjen e dijes, sepse ai që vepron pa qenë i pajisur me dije, ka për të prishur më shumë se çka për të ndrequr. Ndërsa dijetari i madh ibn Kajjim el Xheuzije në librin e tij Miftah dare s Seadeh 1/82-83 thotë: Ai që vepron pa dije është njësoj si ai që ecën i pa orientuar dhe dihet fare mirë se pengesat dhe ndalesat e këtij do jenë më pranë se sukcesi i tij, po edhe nëse fati e ndihmon dhe ai shpëton, kjo përsëri nuk është e lavdëruar, përkundrazi është e qortuar tek njerëzit e logjikshëm. Shejhul Islam ibn Tejmije thoshte: Ai që ndahet me argumentin humbet rrugën dhe argument është ajo që solli profeti Muhamed alejhi selam.

Trupin, stolise me dy veshje të bukura⁸⁰ që nuk të radhisin tek njerëzit e dhënë mbas dunjasë, por as tek asketët. Kërkoji llogari vetes në çdo shikim dhe fjalë që nxjerr; në çdo hap që bën, sepse për të gjitha këto do të pyetesh.

Në varësi të përfitimit tënd nga dija, kanë për të përfituar edhe ata që të dëgjojnë. Predikuesi kur nuk punon me dijen e tij, edhe këshillat që jep, kanë për të rrëshqitur nga zemrat e njerëzve, ashtu siç rrëshqet uji nga guri i lëmuar.⁸¹

Prandaj kur të këshillosh, këshillo me nijet (qëllim të singertë); kur të ecësh, ec me nijet (qëllim të singertë); kur të ushqehesh, ushqehu me nijet (qëllim) dhe duke lexuar për virtytet e të parëve, këtë do ta kuptosh më mirë.

⁸⁰ Shumë njerëz i kushtojnë rëndësi aparencës dhe harrojnë thelbin, madje shumë prej tyre i vlerësojnë të tjerët vetëm nga paraqitja që kanë, ndërsa tek Allahu gjërat peshohen ndryshe. Profeti alejhi selam ka thënë: Vërtet Allahu nuk shikon fizionomin tuaj e as në trupat tuaj por shikon zemrat dhe veprat që ju bëni. Ndërsa Ibn Kajjim el Xheuzije në një nga pasazhet e tij thotë: Subhanallah! Pamja jote e jashtme është zbukuruar me rrobat e devotshmërisë, e në thellësinë tënde mban enën dehëse të epsheve. Sa herë mundohesh të parfumosesh rrobat (anën e jashtme), menjëherë ndihet era e dehjes. Erë prej të cilës, largohen të singertët dhe afrohen keqbërësit.” Sh.p

⁸¹ Hatib el Bagdadi në librin Iktida el ilm el Amel përcjell nga Xhasferi e ky nga Maliku se ai ka thënë: Kam lexuar në Teurat se dijetari nëse nuk vepron me dijen e tij, edhe këshilla që ai jep do të rrëshqasë nga zemrat e njerëzve, ashtu sikurse rrëshqet uji nga guri i lëmuar. Ndërsa Ibn Xheuzi në librin El Jeuakit el Xheuzije fq 95 thotë: Dija dhe vepra janë si dy binjakë, nëna e tyre është ambicia e lartë.

Libra të mrekullueshëm

Biri im! Lexo librin *Minhaxh el Muridin*,⁸² sepse ai të mëson etikën. Le të jetë ky libër shoqëruesi dhe mësuesi yt.

Lexo librin “Sajd el Hatir” *Gjuetia e Meditimeve*,⁸³ sepse

⁸² Ibn Xheuzi ka një libër që flet për etikën, libër të cilin e ka thjeshtuar nga libri *Ihja ulum ed Din* dhe e ka quajtur *Minhaxh el Kasidin*. Ky libër është përmendur në një libër tjetër të autorit me titull *El Kasas uel Medhkurin* fq 382 dhe se ky libër sqaron marrëdhëniet e ndërsjellta mes njerëzve. Por ky libër nuk është botuar Akoma. Ekziston një dorëshkrim i vjetër në Paris, në Turqi dhe Dhahirije (Damask). Nuk jam i sigurtë nëse *Minhaxh el Kasidin* është pikërisht libri *Minhaxh el Muridin* që e përmend autori në këtë porosi. Zoti e di më së miri! Imam Dhehebiu ka përmendur se *Minhaxh el Kasidin* ishte në dy vëllime ndërsa ibn Rexhebi ka përmendur se është në katër vëllime.

⁸³ Libri *Gjuetia e meditimeve* është nga librat që ka shkruar ibn Xheuzi duke e bërë si gjueti të mendimeve të tij në gjërat e ndryshme që ai mendonte, edhe pse më e mira do të ishte që ai t'i shkruante dhe t'i ruante, me qëllim që të mos harroheshin siç e ka shprehur edhe vetë në parathënien e librit. Për këtë libër imam Dhehebiu ka përmendur se është në tre vëllime, ndërsa ibn Rexhebi ka përmendur se ai ka rreth 65 pjesë. **Them:** Libri *Gjuetia e meditimeve* është përkthyer edhe në gjuhën shqipe po me këtë titull, nga shtëpia botuese Jehona, por që momentalisht mungon në tregun e librit. Për nga cilësia e përkthimit dhe temave që ai trajton, do të ishte shumë e mirë që ai libër të ribotohej dhe lexuesi shqiptar ta kishte përsëri

aty do hasësh (do ndeshesh) me raste që përmirësojnë çështjen e fesë dhe jetës tënde.

Memorizojë librin *Xhenetu Nadhar*,⁸⁴ sepse do të të furnizojë me dije të bollshme mbi çështje që kanë të bëjnë me fikhun (jurisprudencës). Sa herë që të jepesh pas librit *El Haadaik*,⁸⁵ ai do të shpjerë tek numri i madh i haditheve dhe kur të hedhësh shikimin tek libri *El Keshf*,⁸⁶ ai do të nxjerrë në pah shumë gjëra të fshehta që ndodhen tek dy librat e saktë të hadithit.

Mos u merr me librat e Tefsirit që i kanë shkruar të huajt, sepse si libri *El Mugni*, po ashtu edhe *Zadul Mesir*, nuk kanë lënë asgjë pa përmendur në lëminë e Tefsirit. Ndërsa po i kushtove rëndësi librave të këshillave që i kam shkruar, nuk ke nevojë që të meresh me ndonjë libër tjetër.⁸⁷

në dorë, sepse edhe kërkesat për të kanë qenë të shumta. Mbase këto rreshta dhe këto fjalë do e nxisin botuesin që ta risjellë përsëri këtë libër mes nesh. Sh.p.

⁸⁴ Këtë libër e ka përmendur Ibn Rexhebi në Dhejl Tabakat el Hanabile 1/418 duke thënë: Ai është koment jo shumë i gjatë por as edhe i shkurtër.

⁸⁵ Imam Dhehebiu ka përmendur se ai është në dy vëllime, ndërsa Ibn Rexhebi thotë se ai përbëhet nga 34 pjesë, ndërsa vetë Ibn Xheuzi e ka përmendur në fund të librit El Kasa uel Medhkurin fq 372 se ky libër është: Synimi dhe ajo që kërkon një predikues.

⁸⁶ Këtë libër e ka përmendur ibn Rexhebi në Dhejl Tabakat el Hanabile 1/317 dhe e ka emërtuar: El Keshf li mushkil es Sahihajn (Sqarimi i paqartësive në dy sahihet) në këtë vëllime.

⁸⁷ Hafidh ibn Xheuzi në librin El Kasas uel Medhkurin fq 371 thotë: Në fushën e predikimit (këshillimit) kam shkruar libra që askush

Cilësitë e predikuesit të dobishëm

Biri im! Me njerëzit sillu me kujdes dhe maturi dhe qëndro sa më larg shoqërimit me ta. Ta them këtë, sepse të veçohesh nga i keqi është rehati dhe jetëgjatësi për autoritetin tënd!

Predikuesi në veçanti, nuk duhet të shfaqet para njerëzve me paraqitje të rëndomtë e të papërshtatshme; të sillet nëpër tregje, apo të qeshë (me të madhe). Me qëllim që njerëzit të mendojnë mirë për të dhe të përfitojnë nga këshillat e tij.⁸⁸

para meje nuk ka sjellë diçka të tillë, qoftë në shkurtime e tefsireve e që janë të ruajtura nga hadithet e shpikura, siç është libri *Zadul Mesir* fi ilmi tefsir dhe më i madh se ai është *El Mugni*, ndërsa librat e këshillave janë më shumë se sa përmenden. Përsëmbull *Tebisiratu el Mubtedi* *Kenzul Mudhekir*, *El Lu`lu*, *El Mulah*, *El Mud`hish*, *El Mulhib*, *Nesijmu Rijad*, *El Muntehab* etj. Disa prej këtyre librave i mjaftojnë predikuesit për gjithë jetën dhe s`ka nevojë për zbulimet që kanë sjellë të huajt, që në shumicën e rasteve janë gënjeshtër dhe fjalë boshe.

⁸⁸ Ibn Xheuzi në librin *Sajd el Hatir* fq 232 thotë: Për dijetarin nuk di të ketë krenari, kënaqësi nder dhe rehati më të madhe se veçimi nga të tjerët. Me anë të saj ai arrin të ruajë trupin, fenë dhe autoritetin e tij tek Allahu dhe tek njerëzit. Njerëzit e humbasin respektin ndaj atij që shoqërohet shumë me ta dhe i humbet vlerat kushdo që përzihet me ta. Për këtë arsye edhe pozita e hulefave ishte e lartë, sepse nuk përziheshin me të tjerët. Njerëzit e thjeshtë kur shikojnë një dijetar që e lejon diçka të lejuar, ai e humbet respektin tek ata. Prandaj i kërkohet që të ruajë dijen dhe peshën e dijes tek këta njerëz, sepse disa nga selefët kanë thënë: Më parë bënim shaka

Nëse e shikon të nevojshëm qëndrimin (shoqërimin) me njerëzit, atëherë bëhu i durueshëm me ta, sepse po fillove t'i vësh në dukje të metat e tyre, do ta kesh të vështirë të sillesh me maturi!

dhe qeshnim dhe në momentin kur të tjerët filluan të na merrnin shembull, nuk i bënim më këto sjellje. Ndërsa Sufjan Eth Theuri thoshte: Mësojeni këtë dije dhe duroni për ta arritur atë, mos e përzieni me lojra, e kështu zemrat ta refuzojnë atë.

Kryerja e Detyrimeve

Kryeji obligimet ndaj çdokujt: gruas, fëmijëve dhe të afërmeve! Bëhu vigjilent ndaj kohës dhe shih se ku e humbet atë? Depozito veprat më fisnike dhe veten mos e lër pas dore. Mësoje (veten) të veprojë atë që është me i mira dhe më e përsosura dhe në sendukun e varrit, depozito vepra që të gëzojnë ditën kur të prehesh aty. Siç kanë thënë:

*O ti që pas dunjasë shumë u lodhe
Dëshira për jetë të gjatë të verboi
Vdekja nuk të pret, befas do të vijë
e varri, senduku i veprave do të jetë*

Ki kujdes nga pasojat, sepse kështu do të lehtësohet çështja e durimit në gjërat që do apo që i urren! Nëse tek vetja vëren shkujdesje, atëherë detyroje të shkojë tek varrezat dhe kujtoji asaj udhëtimin e afërt (vdekjen)!

Planifikoi shpenzimet e tua pa e tejkaluar, me qëllim që të mos ua kesh nevojën njerëzve, dhe dije se Allahu është Planifikuesi më i Mirë i çështjeve.

Ruajtja e pasurisë është prej fesë dhe t'i lësh pasardhësit e tu të pasur, është më mirë se t'i lësh nevojtarë.⁸⁹

⁸⁹ Në hadith thuhet: T'i lësh pasardhësit e tu të pasur është më mirë

Përfundimi i mirë

Biri im! Dije se ne jemi nga pasardhësit e Ebu Bekr es Sidikut (Allahu qoftë i kënaqur prej tij).⁹⁰ Babai ynë është El Kasim bin Muhamed, bin Abdurrahman, bin Ebi Bekr, bin Muhamed, bin Ebi Bekr (Allahu qoftë i kënaqur prej tij).⁹¹ Biografia e tij është e shkruar në librin tim *Sifetu Safueh*.

Të parët tanë ishin tregtarë; mereshin me shit-blerje.

se sa t'i lësh të varfër duke u kërkuar njerëzve. E përcjell Buhariu me nr 2742, Muslimi me nr 1628 nga Sead bin Ebi Uekasi (Allahu qoftë i kënaqur prej tij).

⁹⁰ Kështu vjen trangu familjar i Ibn Xheuzit (Allahu e mëshiroftë): Ebul Ferexh, Abdurrahman bin Ali, bin Muhamed bin Ali, bin Ubejdilah, bin Abdilah, bin Hamadi, bin Ahmed bin Muhamed bin Xhafer bin Abdilah bin Kasim bin Nadër bin Kasim bin Muhamed bin Abdilha bin Fakijh Abdurrhman bin Fakijh El Kasim bin Muhamed bin Halifa e Profetit alejhi salam Ebu Bekr es Siddik el Kurashi Et Temimi el Bekri el Bagdadi.

⁹¹ Imami shembëlltë, hafidhi dhe dijetari i kohës së vet në Medine bashkë me Salimin dhe Ikriman. Ebu Muhamed dhe Ebu Abdurrahman el Kurashi. Ai lindi në hilafetin e Aliut dhe Kasimi u rrit dhe u edukua në prehërin e hallës së tij, nënës së besimtarëve Aishes, prej së cilës përfitoi dije. Biografia e tij është e shkruar në Tabkat ibn Sead, Hiljetu el Eulija, Tehdhijb el Esma, Sijeru Alami Nubela dhe Sifetu Safueh.

Prej pasardhësve që erdhën më vonë, nuk pati ambiciozë në kërkimin e dijes, përveç meje. Tani çdo gjë varet tek ti!

Prandaj mundohu të mos më zhgënjesh, pasi kam shumë shpresë e besim tek ti.

Unë po të lë në dorë të Allahut. Atij i lutem që të të mundësojë dijen dhe punën.

Ky ishte munda im në këtë porosi. Nuk ka forcë e as ndryshim pa lejen e Allahut të Lartësuar. Falenderimet janë për Allahun, paqja dhe nderimet e tij qofshin mbi

Muhamedin, familjen dhe shokët e tij.⁹²

Kukës 12/06/2018

29 Ramazan 1439

⁹² I lutemi Allahut që të na japë dobi me këtë porosi neve dhe mbarë muslimanëve. Ta falë autorin e saj dhe djalin e tij, lexuesin e kësaj porosie dhe atë që e shpërndan atë; atë që solli shpjegimet; atë që fton njerëzit për ta lexuar dhe i nxit që të punojnë me këshillat e saj.